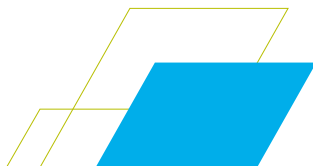

‘Het is toch wel heel fijn dat je met iemand kan praten’

Verslag van een jaar werken met de buddypilot
bij SWV Driegang

Ellen Aanen MSc, Jeanet Oosterhuis MSc

Vooraf

‘Passend onderwijs krijg je alleen samen voor elkaar. Ouders zijn voor ons belangrijke partners voor de realisatie van passend onderwijs.’ Deze krachtig omschreven waarde van het Samenwerkingsverband Driegang met betrekking tot de samenwerking met ouders is de basis van dit onderzoek (Driegang projectplan, Bezemer, september 2022).

Soms staan ouders voor bijzondere opgaven omdat hun kind zorg nodig heeft en zoeken ze samen met leerkrachten naar de juiste ondersteuning bij het kind. Het gevaar van kortsluiting in de samenwerking met school is dan groot. Een buddy voor de ouders kan dan helpend zijn. Een buddy verkeert in een bijzondere positie. Hij ondersteunt ouders met het oog op het kind en rond schoolzaken. Uit eerder onderzoek bleek dat professionele begeleiding van en een vangnet voor buddy's wenselijk is (Dekker et al., 2022, p. 32). Buddy's hebben behoefte aan begeleiding rond communicatie en willen iemand kunnen raadplegen bij dilemma's en vragen.

In dit vervolgonderzoek is buddy's een korte training van twee bijeenkomsten aangeboden door professionals. Voor deze training werden ervaringsdeskundige ouders geworven, geselecteerd en getraind. Vervolgens is onderzocht wat de meerwaarde van deze buddy's is op het al bestaande aanbod, gericht op de ontwikkeling van het kind. In dit onderzoeksverslag worden de lessen gepresenteerd die wij hierbij geleerd hebben.

Ede, februari 2024

Auteurs:

Ellen Aanen MSc

Jeanet Oosterhuis MSc

Contact: WSD@che.nl

Onderzoeksopdracht: Samenwerkingsverband Driegang, lectoraat Informele Netwerken en Laatmoderniteit en lectoraat Samen Divers Christelijke Hogeschool Ede

Data zijn opgeslagen volgens de opgestelde richtlijnen en op te vragen bij:

WSD@che.nl

www.werkplaatsensociaaldomein.nl/werkplaats/gelderse-vallei

www.linkedin.com/company/werkplaats-sociaal-domein-gelderse-vallei

Inhoud

Vooraf	3	11. Aanbevelingen	51
1. Inleiding	7	12. Discussie	54
2. Methode	10	13. Slotwoord	56
3. Algemene opzet buddypilot en onderzoek	12	14. Literatuurlijst	57
4. Trainingsopzet en rol van de trainer	14		
5. Screeningsfase en de rol van coördinator	18	Bijlage 1: Methode	59
5.1 Werving buddy's	18	Bijlage 2: Opzet training en implementatie	70
5.2 Kennismakingsgesprek	20	Bijlage 3: Intakeformulier	74
5.3 Profiel van de coördinator binnen een buddyproject	21	Bijlage 4: Kijkwijzer buddy training	76
5.4 Samenvatting	25	Bijlage 5: Voorbeeld tool Werving buddy's	79
6. Deelvraag 1 – Missie/visie SWV Driegang	26	Bijlage 6: Voorbeeld tool Folder ouderbuddy	80
6.1 Samenvatting	29	Bijlage 7: Checklist competenties buddy's	82
7. Deelvraag 2 - Inzet buddy's en samenwerking	30		
7.1 Waardering van professionals voor de inzet van de buddy	30		
7.2 Ondersteunend aan samenwerking met school	31		
7.3 Hoe wordt de ondersteuning door de vraagouder ervaren?	33		
7.4 Buddysysteem binnen de schoolorganisatie	34		
7.5 Samenvatting	35		
8. Deelvraag 3 - Begeleiding voor de buddy's	36		
8.1 Aansluiting screeningsfase bij training	36		
8.2 Wat zijn de werkzame factoren van de buddytraining?	36		
8.3 De matching	40		
8.4 Ervaringen van de buddy	42		
8.5 Ondersteuningsbehoefte van de buddy	43		
8.6 Samenvatting	44		
9. Deelvraag 4 - Opbrengsten inzet buddy voor het kind	45		
9.1 Versterken opvoedcompetentie	45		
9.2 Relatie met school	46		
9.3 Acceptatie van zorg voor het kind	46		
9.4 Samenvatting	47		
10. Conclusie	48		

1. Talent

Leeswijzer

Een jaar lang een pilot volgen levert veel data op. Het beschrijven van die data resulteert in een uitgebreid verslag. Om de lezer wegwijs te maken in de verschillende hoofdstukken geven we een aantal leessuggesties.

Voor informatie over het implementeren van een buddysysteem binnen een bestaande organisatie raden we aan om de hoofdstukken 2 (Methode), 3 (Algemene opzet buddypilot en onderzoek) en 9 (Deelvraag 4 - Opbrengsten inzet buddy voor het kind) te lezen.

Om inzicht te krijgen in de ervaringen van de betrokkenen bij de buddypilot, geven de hoofdstukken 5 (Ervaringen tijdens de screening en training van buddy's) en 7, 8 en 9 (over de deelvragen 2, 3 en 4) veel informatie.

Elk resultatenhoofdstuk eindigt met een korte samenvatting.

Maar voor een compleet beeld leest u het hele verslag.

Om de resultaten te illustreren zijn de hoofdstukken voorzien van citaten uit de interviews. Het eerste nummer bij het citaat verwijst naar het documentnummer in het dataverwerkingsprogramma Atlas.ti (opvraagbaar), het tweede nummer naar het citaatnummer in dat document.

Veel leesplezier.

Inleiding

Als een kind binnen het onderwijs dreigt vast te lopen, kan dat veel van ouders vragen. Ouders moeten het kind dat niet lekker in zijn vel zit opvangen, gesprekken op school voeren, omgaan met vragen die de gesprekken op school oproepen, begrijpen welke hulp de school kan bieden, omgaan met verwachtingen van de school, enzovoort. Uit de evaluatie passend onderwijs blijkt dat de meeste ouders tevreden zijn over de communicatie tussen hen en de school (Ledoux & Waslander, 2020). Ongeveer een kwart van de ouders is echter niet tevreden met passend onderwijs en de communicatie en relatie tussen school en ouders en leerling lijkt hierbij de kern te zijn (p. 47).

Ondersteuning van een partner, een familielid met bepaalde kennis of iemand anders uit het netwerk van ouders kan helpend zijn voor ouders om sterker in hun schoenen te staan. Niet iedere ouder beschikt over een netwerk van mensen die hen kan ondersteunen. Voor die ouders kan een buddy, die goed kan invoelen en kan meedenken, ondersteunend zijn.

Buddy's zijn ervaringsdeskundige ouders die zelf binnen het proces van passend onderwijs allerlei ervaringen met hun kind en in contact met school hebben opgedaan. Ze hebben ervaringskennis opgebouwd hoe je met verschillende situaties kunt omgaan. Een deel van deze ouders is bereid om hun kennis en vaardigheden in te zetten in de ondersteuning van andere ouders.

Dekker et al. (2020) heeft onderzoek gedaan naar bestaande praktijken waarbij ervaringsdeskundige ouders (vrijwilligers) in het onderwijs ouders van kinderen met een ontwikkelingsprobleem ondersteunen. In dit onderzoek zijn aanwijzingen gevonden dat het werken met een buddysysteem meerwaarde oplevert voor de samenwerking tussen school en ouders: "Ouders zien nieuwe mogelijkheden om verder te komen met hun kind in relatie tot school" (p.32). Ook is in kaart

gebracht wat ertoe doet bij de ontwikkeling van een buddysysteem. Analyse van bestaande praktijken liet onder andere het belang van goede matching tussen buddy en vraagouder en het belang van professionele begeleiding van de buddy zien. Het gaf ook inzicht in het type ondersteuning dat een buddy kan geven. Onderzoekers bevelen aan te komen tot “een ontwerp voor een buddysysteem dat dichtbij ouders staat, maar ook het vertrouwen krijgt van het onderwijs” (p. 80). Werving en matching door een professional wordt belangrijk gevonden, voor een goede aansluiting tussen buddy en vraagouder (p. 58). Enige professionalisering van de persoon van de buddy zonder hierbij de authenticiteit als vrijwilliger te verliezen is een van de aanbevelingen van het onderzoek waarbij wij aansluiten. De coördinator kan een belangrijke rol spelen bij de werving, matching en training van de buddy.

In diezelfde tijd is een evaluatie van passend onderwijs gepubliceerd. Een van de verbeterpunten die daaruit voort zijn gekomen is het oprichten van ouder- en jeugdsteunpunten (Slob, 2020). Die steunpunten moeten garanderen dat alle leerlingen en ouders goede, begrijpelijke en onafhankelijke informatie krijgen. Daarbij kan het gaan over hun rechten, de plichten van de school en het aanbod in de regio. Volgens de leidraad m.b.t. de ontwikkeling van ouder- en jeugdsteunpunten heeft het steunpunt naast een informatiefunctie ook een signaleringsfunctie en een steunfunctie (Ministerie van OCW, 2021).

Samenwerkingsverbanden kregen de (nog niet wettelijk geregelde) opdracht de informatiefunctie eind schooljaar 2021-2022 te hebben opgezet, en in schooljaar 2022-2023 concrete plannen te ontwikkelen voor het steunen en signaleren. De ontwikkeling van ouder- en jeugdsteunpunten is dus pril.

Omdat er nog geen infrastructuur is binnen het onderwijs van waaruit buddy's hun ervaringskennis kunnen inzetten, is het de vraag of een steunpunt kansen voor implementatie van een buddysysteem biedt. Buddy's kunnen vraagouders ondersteunen door een luisterend oor te bieden, hen te informeren of met hen een gesprek op school voor te bereiden (Dekker et al., 2020). Buddy's zouden hiermee zowel een adviserende als een steunende functie kunnen vervullen, passend bij twee van de drie functies van een steunpunt.

De steunpunten moeten onafhankelijk werken. Dit is belangrijk om ouders de kans te bieden “te kunnen sparren over een situatie, hun afwegingen te kunnen delen, hun opstelling te kunnen bespreken zonder dat ze bang hoeven te zijn dat het onderdeel wordt van procedures van het samenwerkingsverband en scholen” (Ministerie OCW, 2021 p. 9). Onafhankelijkheid lijkt dus een belangrijk thema voor de ontwikkeling van een buddysysteem binnen de steunpunten.

In dit rapport wordt verslag gedaan van een vervolgonderzoek naar de mogelijkheden van implementatie van een buddysysteem binnen het steunpunt van Samenwerkingsverband Driegang. Dit samenwerkingsverband heeft samenwerking tussen scholen en ouders hoog in het vaandel staan. Elkaars (professionele) kennis en kunde worden gewaardeerd en gerespecteerd in het belang van het kind. In dit samenwerkingsverband zijn verschillende onderwijsprofessionals actief om zo goed mogelijk af te stemmen op de behoeften van ouders. Er is daarnaast samengewerkt met Balans, een oudervereniging die al ervaring heeft opgedaan met de inzet van ervaringsdeskundige ouders en met Noëlle Pameijer, als schoolpsycholoog actief op het gebied van ouderbetrokkenheid en training van buddy's. Het onderzoek is uitgevoerd door onderzoekers van het lectoraat Informele Netwerken en Laatmoderniteit en het lectoraat Samen Divers van de CHE.

De docent-onderzoekers hebben binding met de opleidingen Leraar Basisonderwijs en Social Work van de CHE.

2. Methode

Ontwerp buddypilot

Voor de uitvoering van deze pilot is gekozen voor een ontwerpgericht onderzoek (Van Aken & Andriessen, 2011). Er is onderzoekend getest en ontworpen. Vier processen stonden centraal:

- Het implementeren van een buddytraject binnen SWV Driegang ter ondersteuning van ouders, vanuit een ouder- en jeugdsteunpunt (OJS).
- Het ontwikkelen van een training, tijdens de implementatie van een buddytraject binnen SWV Driegang, om ouders die als buddy worden ingezet te informeren en te ondersteunen. Deze training is deels gebaseerd op ervaringen uit het eerdere onderzoek (Dekker et al., 2022). Op basis van ervaringen van trainers en deelnemers zijn deze training en de implementatie doorontwikkeld.
- Het onderzoeksmatig volgen van de procedure en ervaringen rondom het opstarten en implementeren van de inzet van buddy's binnen de schoolcontext om na te gaan in hoeverre de inzet van buddy's ook bijdraagt aan de ondersteuning van vraagouders en uiteindelijk aan de ontwikkeling van het kind.
- Het ontwikkelen van tools die ondersteunend zijn voor de implementatie van een buddytraject binnen de schoolcontext. Deze tools zijn gericht op verschillende doelgroepen: de buddy, de schoolleider, de coördinator en de vraagouder.

In samenspraak met de betrokkenen is voorafgaand aan de start van de pilot een aantal vragen geformuleerd.

Onderzoeksvraag buddypilot

Op welke manier kan SWV Driegang komen tot een adequate inrichting van een buddysysteem binnen het ouder- en jeugdsteunpunt, met het oog op de ontwikkeling van het kind?

Deelvragen:

1. Wat is de missie/visie van SWV Driegang met betrekking tot de samenwerking met ouders (met het oog op de ontwikkeling van het kind)?

2. Hoe leidt het inzetten van buddy's tot een constructieve samenwerking tussen school en ouders (leerkracht/intern begeleider (ib'er) - ouders)?
3. In hoeverre voorziet de begeleiding (screening, training, intervisie, tussentijdse consulten) in de behoeften van de buddy's?
4. Wat zijn de werkzame factoren van de inzet van een buddysysteem voor (de ontwikkeling van) het kind?

Doelstelling

Ter ondersteuning van de ontwikkeling van het kind komen tot een adequate inrichting van een buddysysteem binnen het ouder- en jeugdsteunpunt, zodat ervaringsdeskundige ouders in SWV Driegang als buddy voor ouders kunnen worden benut.

Voor een uitgebreide en verdere toelichting op de gekozen methode en werkwijze wordt verwezen naar bijlage 1.

3. Algemene opzet buddypilot en onderzoek

Het ontwerp van het implementatietraject en de training is in verschillende fases verdeeld. In bijlage 2 staat een uitgewerkte tabel rondom de opzet van de training. In tabel 1 wordt een deel van de informatie weergegeven. De buddypilot is gestart in september 2022 en eindigde in december 2023.

Tabel 1: *Overzicht van fases van het trainingstraject*

Fase	Doel	Aanpak
Fase 1: Werving	Aanmelding, selectie en screening d.m.v. intakegesprek met mogelijke buddy's, uitlopend op selectie voor deelname van de training.	Ouderavond over passend onderwijs met workshop. Via ambulant begeleiders op basis van ervaring mogelijk geschikte buddy's selecteren. Opname van ouderavond beschikbaar voor geïnteresseerden. OPR/lijn met MR informeren. Intakegesprekken met aangemelde buddy's.
Fase 2: Training	Twee bijeenkomsten gericht op het voorbereiden van buddy's op rol door versterken vereiste attitude, kennis en vaardigheden.	Aan de hand van het boek Met plezier naar School (Pameijer, 2021) zijn twee avonden ontworpen.
Fase 3: Matching en Implementatie	Afstemming en matching. Implementatie buddy's.	Gesprek met buddy over mogelijke inzet. Matching met vraagouders door aanbod van ondersteuning tijdens buddytraject.
Fase 4: Evaluatie	Succesfactoren, valkuilen en aanbevelingen verzamelen m.b.t. buddysysteem in OJS.	Interviews met buddy's die actief zijn geweest met ouderondersteuning. Interviews met ib'er(s). Interview met vraagouders die door een buddy zijn ondersteund. Interview coördinator en directeur-bestuurder Driegang.

Algemene informatie opzet onderzoek

Het onderzoek is gekoppeld aan de fases van het trainingstraject. In bijlage 2 staat een uitgewerkte tabel rondom de opzet van het onderzoek. In tabel 2 wordt een deel van de informatie weergegeven.

Tabel 2: *Overzicht van de fases van onderzoek*

Fase	Doel	Aanpak
Fase 1: Screening	Inzicht krijgen welke wijze van werving leidt tot deelname aan de training. Inzicht krijgen in hoeverre de screening de verwachtingen en matching ondersteunt.	Vragenlijst wervingsprocedure voor coördinator. Interview met coördinator.
Fase 2: Training	Inzicht verkrijgen in de succesfactoren en belemmerende factoren van (de opzet van) de training. (Hoe sluit je beste aan bij de behoefte/vragen van de potentiële buddy's.)	Interview met de trainers (2x). Focusinterview met klankbordleden, trainers en coördinator. Competentievragenlijst voor buddy's (bijlage 7).
Fase 3: Matching en Implementatie	Verwachtingen buddy's nagaan. In kaart brengen vragen vraagouders. Inzicht in matching buddy - vraagouders. Inzicht krijgen in benodigde steun van buddy's tijdens een traject van ondersteuning van een vraagouder (soort en door wie). Inzicht krijgen in proces van traject buddy - vraagouder.	Interview met klankbordlid. Interview met directeur-bestuurder en coördinator. Competentievragenlijst voor buddy's.
Fase 4: Evaluatie	Verzamelen van succesfactoren, valkuilen en aanbevelingen m.b.t. buddysysteem in OJS.	Interviews met buddy's die actief zijn geweest met ouderondersteuning. Interviews met ib'er(s). Interview vraagouders die door een buddy zijn ondersteund. (Zie onderzoek.) Interview met coördinator en directeur-bestuurder.

4. Trainingsopzet en rol van trainer

In dit hoofdstuk worden de verschillende onderdelen van de training beschreven. Daarnaast wordt ingegaan op de rol van de trainers.

Algemeen

Tijdens de intake is al informatie over de training gegeven en is over de doelen gecommuniceerd.

In een evaluatief interview gaf een buddy aan dat dit duidelijk was.

De training is gegeven in een gebouw (geen school) van het samenwerkingsverband. Er zijn twee trainingsavonden georganiseerd op 18 januari en 8 februari 2023 van 19.00 - 21.30 uur.

De doelen van de training waren:

1. Versterken van kennis, attitude, communicatieve vaardigheden van de buddy's om tot een prettige en constructieve samenwerking tussen leerkracht en ouders te komen.
2. Bepalen of een ouder geschikt is als buddy.

Deze doelen zijn ook met de buddy's voorafgaand aan de training gecommuniceerd.

In tabel 3 staan de verschillende onderdelen van de training vermeld.

Tabel 3: Opzet van de training

Sturen welkomstpakket	Voorafgaand aan de eerste training is aan deelnemers een kaartje gestuurd waarin de directeur-bestuurder passend onderwijs en de coördinator hun waardering uitspreken voor de deelnemers, samen met een paar kleine cadeautjes zoals een dopper, een reep chocola en een knijpkat met het logo van het samenwerkingsverband. Ter voorbereiding op de training was het boek 'Met plezier naar school' (Pameijer, 2021) en een samenvatting van enkele hoofdstukken uit het boek ook onderdeel van het welkomstpakket.
-----------------------	---

Vorbereidingsopdracht 1	Per mail ontvingen de deelnemers twee voorbereidingsopdrachten: 1. Lezen van samenvattingen van een aantal hoofdstukken uit boek 'Met plezier naar school' (Pameijer, 2021); 2. Tijdens het lezen noteren wat hen aanspreekt (en waarom) en wat hen niet aanspreekt (en waarom niet), wat ze daarvan als ouder al zelf hebben gedaan of niet zelf hebben gedaan en wat ze al denken te kunnen inzetten als buddy en hoe (theorieverwerking).
Trainingsavond 1	Voorstellen. Doelen bespreken (o.a. kennis van belang van het kind om schoolsucces te ervaren, meedenken en steunen van vraagouders en bepalen of buddy bij je past). Kennisdelen m.b.t. samenwerking in de driehoek school-ouders-kind binnen SWV en de lagen van de ondersteuningspiramide van de Driegang. Bespreken casuïstiek en oefenen gespreksvaardigheden/bespreken citaten (plenair en in groepjes). Afsluiten met tips en tops. <i>Aandachtspunten</i> <i>Er is koffie, thee en een koek bij ontvangst aanwezig.</i> <i>Welkom heten en uitspreken dank voor deelname.</i> <i>Map overhandigen met informatie.</i> <i>Modellen door trainer hoe te reageren op quotes.</i>
Invullen competentievragenlijst	Na de eerste trainingsavond hebben de buddy's een competentievragenlijst ingevuld (bijlage 7). Het doel van deze vragenlijst was tweeledig: het is een checklist waaraan buddy's hun competentieontwikkeling kunnen spiegelen en het is een onderzoeksinstrument waarmee de beleving van de competentieontwikkeling van buddy's gevolgd kon worden.
Vorbereidingsopdracht 2	Bespreken van aandachtspunten voor speciale gesprekken over het kind dat extra ondersteuning nodig heeft en informatie over het multidisciplinair overleg MDO.

Trainingsavond 2	Kort voorstellen nieuwe aanwezigen. Doelen bespreken. Bespreken '10 aandachtspunten voor school en ouders bij speciale gesprekken'. Gesprekstechnieken oefenen a.d.h.v. quotes (<i>wat zeg je, wat vraag je en waarom?</i>). De theorie over samenwerking met ouders en school worden gekoppeld aan ervaringsverhalen van deelnemers. Vooruitblik op vervolg na de training. <i>Aandachtspunt</i> <i>Starten met gezamenlijke maaltijd.</i>
Invullen competentievragenlijst	Na de tweede trainingsavond hebben de buddy's opnieuw de competentievragenlijst ingevuld.

Achtergrond trainers

De training is verzorgd door de orthopedagoog van het samenwerkingsverband en Noëlle Pameijer, GZ- en kinderpsycholoog, niet verbonden aan het samenwerkingsverband.

De orthopedagoog van het samenwerkingsverband was zowel coördinator als trainer. Zij deed de intakegesprekken, stuurde voorafgaand aan de training een mail aan de deelnemers met voorbereidingsopdrachten en was vraagbaak voor de buddy's.

Competentie trainers

Uit de interviews met de trainers komen verschillende competenties die van belang zijn naar voren. Buddy's nemen hun eigen persoonlijkheid mee in de training. Tijdens de intake kan dit al zichtbaar worden en als leerpunt meegenomen worden

"Iemand die erg uitvoerig praat, die je niet wil afkappen maar heel veel tijd nodig heeft. Dat is wel lastig, dit komt ook naar voren tijdens de training." 10:17

Coördinator

in de training. Een buddy die uitvoerig praat zal mogelijk moeten leren om in het gesprek voldoende ruimte voor de vraagouder te creëren. Dit vraagt van trainers tact om de dynamiek tussen deelnemers te reguleren, zodanig dat iedere deelnemer de kans krijgt om ervaringen te delen en een veilige sfeer wordt gewaarborgd. Daar hoort ook bij dat er vertrouwelijk wordt omgegaan met de gegevens die worden verstrekt tijdens een intake-gesprek. Gegevens uit dit gesprek mogen niet zonder toestemming van de buddy worden gedeeld tijdens de training.

Daarnaast moet de trainer de ervaringen van deelnemers kunnen koppelen aan theorie en bijvoorbeeld tijdens het oefenen teruggeven hoe een reactie waardevol kan zijn tijdens een gesprek met de vraagouder.

De samenwerking tussen trainers (met de daarbij horende gespreksvaardigheden) moeten een voorbeeld zijn van plezierig samenwerken. Ook is de trainer een rolmodel door de deelnemers complimenten te geven voor hun inbreng, omdat dat kans biedt om theorie toe te lichten. Met het geven van een compliment wordt onderstreept hoe het positieve een rol kan krijgen in het gesprek met de vraagouder.

Praktisch gezien moet er goed worden gelet op de tijd. Door voorafgaand aan de bijeenkomst deelnemers een mail sturen waarin de tijden vermeld staan, worden deelnemers ook voorbereid op begrenzing in tijd.

5. Screeningsfase en de rol van coördinator

In dit hoofdstuk wordt het proces beschreven van de eerste twee fases van het trainingstraject, namelijk screening en training van de buddy's. De screeningsfase behelst de werving van buddy's en het eerste kennismakingsgesprek. De beschrijving van het proces wordt ondersteund met de ervaringen van de betrokkenen. In de eerste paragraaf wordt weergegeven op welke manieren ouders zijn geattendeerd op de mogelijkheid om zich als buddy in te zetten voor andere ouders. Daarna volgt een korte beschrijving van de intakeprocedure. Omdat de coördinator van de buddypilot van groot belang is, zeker tijdens de opstartfase, wordt het hoofdstuk afgesloten met een beschrijving van de werkzaamheden van de coördinator.

5.1 Werving buddy's

In deze paragraaf wordt een beschrijving gegeven van de stappen die gedaan zijn om buddy's te werven. Allereerst worden de processen beschreven die binnen de schoolorganisatie in gang zijn gezet. Daarna volgt de aanpak om ouders te interesseren. Vervolgens volgt een korte terugblik op deze procedure.

Binnen de school

Om aandacht en interesse te wekken voor de buddypilot heeft de coördinator allereerst een algemene mail naar de ambulant begeleiders van het SWV gestuurd. Deze ambulant begeleiders zijn betrokken bij de scholen van het SWV. Vervolgens heeft de coördinator binnen het SWV collega's benaderd om de pilot onder de aandacht te brengen op een teamvergadering. Daarna zijn ib'ers per mail gevraagd om ouders aan te melden die baat zouden kunnen hebben bij een buddy. De ambulant begeleiders namen eerst zelf contact op met de ouders en bij vragen of interesse werd de coördinator ingeschakeld. Volgens de coördinator was het voor ouders prettig dat het eerste contact via de (bekende) ambulant begeleider verliep: *"Zij kennen de ouders best goed en kunnen makkelijk bellen en deze vraag stellen. Het contact vanuit de ambulant begeleider is laagdrempelig, even bellen is persoonlijk en kost niet veel tijd"* (10:13).

De meeste aanmeldingen zijn uiteindelijk via het contact met de ambulant begeleiders verlopen.

"Collega's hadden regelmatig iemand in hun hoofd, maar waren er nog niet aan toegekomen om contact te leggen of aarzelden om de een of andere reden. Dan was het helpend dat ik die twijfel kon wegnemen of soms dingen kon verduidelijken." 10:10

Coördinator

gevraagd of ze geïnteresseerd was om deel te nemen. De resterende ouders hebben zich aangemeld naar aanleiding van de ouderavond en de nieuwsbrief. In totaal hebben tien ouders zich aangemeld voor de buddypilot. Met deze tien ouders is een intakegesprek gevoerd door de coördinator. De intakegesprekken duurden een half uur tot maximaal één uur. Na de intakegesprekken zijn twee ouders niet doorgegaan als buddy vanwege privéomstandigheden, waardoor er acht ouders (onder wie een echtpaar) hebben deelgenomen aan de training en als buddy ingezet konden worden.

Richting de ouders

Ouders zijn door middel van een bericht in de nieuwsbrief van de eigen school op de hoogte gebracht van de pilot. Ook de Ondersteuningsplanraad (OPR) is ingelicht, om draagvlak te creëren.

Tijdens een informatieavond voor ouders vanuit het samenwerkingsverband Driegang (november 2022) is een workshop georganiseerd over de buddypilot. Deze workshop werd door de ib'ers onder de aandacht van ouders gebracht en met een vooraankondiging toegelicht. Ouders werden verwezen naar de website van het samenwerkingsverband voor meer informatie en het projectplan van de buddypilot. Vijf ouders en één leidinggevende hebben deelgenomen aan deze workshop. De PowerPoint van de workshop is op de site van SWV Driegang gedeeld zodat belangstellende ouders deze konden bekijken. Uiteindelijk hebben twee ouders zich door deze workshop aangemeld voor deelname aan de buddypilot. Daarnaast heeft één ouder zich op basis van de verspreide informatie aangemeld.

Tegelijkertijd werd er met de directeur-bestuurder van het samenwerkingsverband nagedacht over een back-upplan, mochten er te weinig ouders voor de training aanmelden. In dat geval zou de directeur-bestuurder de schoolleiders rechtstreeks benaderen. Dit is uiteindelijk niet nodig geweest. Door de inzet van de ambulant begeleiders hebben vijf ouders zich aangemeld als buddy.

Eén ouder is door de schoolleider

Omdat de behoefte ontstond om potentiële vraagouders via een sjabloon beknopte informatie te kunnen geven over de inzet van buddy's, is een informatiebrief meegegeven aan de buddy om te delen met de vraagouder. Op een later moment is hier een folder van ontwikkeld voor ouders om uit te leggen wat een buddy kan betekenen voor ouders (zie bijlage 9). De OPR heeft meegedacht hoe deze folder het beste aan kan sluiten bij de ouders. Deze folder is ten tijde van de pilot niet meegegeven aan vraagouders tijdens het kennismakingsgesprek omdat deze er toen nog niet was.

Terugblik procedure werving

Een aandachtspunt is dat ouders zichzelf konden aanmelden als buddy, maar scholen konden ouders ook benaderen om te vragen of ze wellicht gebruik wilden maken van een buddy (als vraagouder). In potentie hadden dit dezelfde ouders kunnen zijn. Ook heeft de coördinator zich heel flexibel opgesteld om zoveel mogelijk belangstellende ouders voor de buddypilot te bereiken. Dat betekende ook op niet-werkdagen of in de avond met ouders spreken. Het is de vraag of dit wenselijk of mogelijk is voor elke coördinator.

5.2 Kennismakingsgesprek

In deze paragraaf wordt ingegaan op het kennismakingsgesprek dat voorafgaand aan de training met alle aangemelde ouders heeft plaatsgevonden.

Op basis van de aanmelding is met alle potentiële buddy's een gesprek gevoerd om verwachtingen te bespreken. Op deze manier kon ook ingeschat worden of ouders voldoende tijd hadden om zich als buddy in te zetten.

De gesprekken werden gevoerd door de coördinator aan de hand van een intakeformulier (bijlage 3). Er is onder andere gevraagd naar de motivatie van de ouder om als buddy ingezet te worden, de visie op de rol als buddy en op de samenwerking met de school, eigen kwaliteiten en groeipunten. Sommige buddy's gaven

"Vooral tijd maken om ervaringen uit te wisselen. Zeker in het begin is dat fijn."

Intakeformulier - visie op rol van buddy

aan dat ze het belangrijk vinden om bij te kunnen dragen aan de samenwerking tussen ouders en school. Andere buddy's motiveerden hun aanmelding om voor ouders een plek te creëren waar ze hun verhaal kunnen

doen en gehoord te worden door iemand met vergelijkbare ervaringen. *"Ouders roepen vaak help. Kijk naar wat er onder die help ligt"* (Intakeformulier). Ook werd genoemd dat eigen ervaringen van de buddy's kennis heeft opgeleverd waar ze de vraagouders mee kunnen ondersteunen: *"Je hoeft het wiel niet opnieuw uit te vinden"* (Intakeformulier).

Op basis van het intakegesprek werd, in overleg met de ouder, besloten of de ouder verder zou gaan met het traject en deel zou gaan nemen aan de training. Punten die meespeelden in deze beslissing waren beperkte beschikbaarheid, alleen op de eigen school ingezet willen worden (terwijl de school dit niet wilde) en rolverwarring (te veel als professional opstellen).

Terugblik intake

Het format is goed te gebruiken, maar is wel uitgebreid. Omdat veel punten op een natuurlijke manier aan bod komen, is het vooral te gebruiken als checklist. Daarnaast is wat praktische informatie toegevoegd aan het formulier, zoals de datum, naast de vraag of ouders op hun eigen school als buddy willen worden ingezet of niet.

Na de intake vonden de trainingsavonden plaats. De keuze voor avonden werd gemaakt vanwege de inschatting dat dit makkelijker te combineren was met het werk van de ouders overdag. Het blijkt handig om de data voor de trainingsavonden van tevoren te communiceren, zodat duidelijk is of de ouder kan deelnemen (samen afstemmen met een grote groep is lastig).

5.3 Profiel van de coördinator binnen een buddyproject

De coördinator heeft een belangrijke rol gespeeld om de buddypilot binnen SWV Driegang te implementeren en de verschillende fases van het project te doorlopen. In deze paragraaf wordt verslag gedaan van de kenmerken van de positie van de coördinator en de werkzaamheden die door de coördinator zijn uitgevoerd. Aan het einde van deze paragraaf wordt ingegaan op de positie van de coördinator binnen de schoolorganisatie en een ouder- en jeugdsteunpunt. Uit de observaties en gesprekken met de coördinator komen met betrekking tot het werk drie belangrijke overkoepelende kenmerken naar voren: netwerken, sensitiviteit en organiseren. Tenslotte wordt ingegaan op de onafhankelijke positie van een coördinator.

Netwerken

Als ambassadeur van het buddyproject is de coördinator met veel verschillende doelgroepen in contact. Allereerst heeft de coördinator contacten met scholen (directeuren en/ib'ers) om interesse te wekken en om te peilen welke ruimte er is voor de inzet van buddy's. Ook houdt de coördinator scholen op de hoogte van het verloop van het project. Daarnaast zoekt de coördinator contact met de ouders om mogelijke buddy's en vraagouders te inventariseren. Maar de coördinator richt zich ook tot het eigen samenwerkingsverband en andere samenwerkingsverbanden om bijvoorbeeld ervaringen en good practices uit te wisselen. Kennis van de zorgstructuur binnen het samenwerkingsverband helpt de coördinator om buddy's te begeleiden in het ondersteunen van de vraagouder.

Ook heeft de coördinator een brugfunctie. Allereerst met betrekking tot de buddy's. Zo regelt de coördinator dat buddy's ervaringen kunnen uitwisselen. Dit kan formeel, door het creëren van een (online) platform of een WhatsAppgroep, maar het kan ook meer informeel, bijvoorbeeld door een maaltijd te koppelen aan een ontmoeting. De expert vertelt hierover: *"Wij zetten voor onze vrijwilligers regelmatig een avond de Zoom open en dan mag komen wie er wil. En dan mogen ze allemaal gewoon hun verhaal vertellen en hun ervaring delen en dat soort dingen"* (15:2). Maar de coördinator kan er bijvoorbeeld ook voor zorgen dat er een goed contact is tussen de buddy's en het samenwerkingsverband. Het is belangrijk om de positie van buddy's ook een plek te geven binnen de organisatie. Dit kan heel informeel. Binnen het huidige onderzoek schoof de directeur-bestuurder tijdens

"Doordat iemand van het management of de directeur-bestuurder erbij is, laat hij in dit geval echt zien: dit is belangrijk. En ik zag ook echt dat mensen het waardeerden." 14:39

Coördinator

"Je moet het (project) voortdurend op je netvlies hebben staan" 1:51

Coördinator

het eten op trainingsavond 2 even aan bij de buddy's. Goede communicatie en informatie is daarin ook belangrijk. Op die manier blijft de animo om als buddy ingezet te worden ook groot. Een toekomstige buddy vertelt: *"Het pakketje wat we van tevoren kregen was super. Je voelde je daardoor al welkom en gewaardeerd"* (3:1).

Sensitiviteit

Het werk als coördinator vraagt om een bepaalde fijngevoeligheid, allereerst in het optrekken met de mogelijke buddy's. De coördinator luistert naar de ervaringen die deze ouders zelf hebben gehad en zal vertrouwelijk moeten omgaan met de informatie die gedeeld wordt.

De coördinator moet inschatten wie de buddy is als persoon en wat een buddy nodig heeft om zich te ontwikkelen. Na de training moet de coördinator geschikte ouders selecteren en vervolgens communiceren wie als buddy geschikt is. In periodes dat het contact vermindert, doordat er bijvoorbeeld nog geen matching is, is het belangrijk dat de coördinator de buddy's regelmatig op de hoogte houdt van de stappen die gemaakt zijn, om de buddy's geïnteresseerd te houden. Ook moet de coördinator alert zijn voor processen rond matching die buiten het gezichtsveld van de coördinator verlopen. Ten slotte moet de coördinator ook proberen in te schatten aan wie de buddy gekoppeld kan worden. De coördinator geeft hierover aan: *"Dan wil je juist even die interactie in, je wilt de ouders horen en ook een beetje voelen. Wat voor vlees heb ik in de kuip als we straks doorgaan en er een match gemaakt moet worden met de vraagouder?"* (1:82).

De fijngevoeligheid reikt verder dan de persoon van de buddy. Wanneer er sprake is van een groepstraining moet je ook nadenken over de vraag wat de invloed van de buddy is op de dynamiek in de groep. Is er voldoende ruimte voor alle ouders, is er sprake van een veilige sfeer om ervaringen te delen en hoe bouw je aan het onderlinge vertrouwen? Een van de trainers gaf na afloop van de eerste training aan: *"Je ziet echt dat het relatie opbouwen is van tevoren, weten waar je naartoe wil, al die kenmerken die wel cruciaal zijn"* (1:68). Ook moet een coördinator op projectniveau kunnen inschatten of afspraken die van tevoren zijn gemaakt wellicht aangepast kunnen worden. Zo geeft de coördinator aan dat het voor kleine scholen wellicht juist prettig is om buddy's en vraagouders van dezelfde school te matchen: *"Die kleine scholen van misschien 50 leerlingen, misschien vinden die het juist wel fijn om met elkaar dat op te lossen omdat het een dorpsgemeenschap is"* (1:19).

"Ik ben heel flexibel naar ouders geweest wanneer zij een intakegesprek konden houden. Ook een keer 's avonds gedaan of op een vrije dag." 10:21

Coördinator

Organiseren

De coördinator moet verschillende processen in gang zetten om een buddysysteem binnen het samenwerkingsverband op te zetten. Puntsgewijs:

- wervingsprocedure (zie bijlage 7);
- intakegesprekken met mogelijke buddy's (zie bijlage 3);
- communicatie en materiaal rondom training/eventueel training zelf geven;
- bepalen of de ouders die getraind zijn als buddy door kunnen gaan;
- ouders informeren over mogelijkheid van buddy (zie bijlage 8);
- matching bepalen (waarbij buddy en vraagouder bij voorkeur in dezelfde regio wonen);
- communicatie met en ondersteunen van buddy's tijdens begeleiding;
- communicatie met scholen/directeur-bestuurder over verloop buddyproject;
- overleg met andere organisaties om ervaringen en inzichten te delen.

Van onafhankelijke positie tot meerzijdige partijdigheid

In verschillende evaluatiegesprekken met de betrokkenen bij het onderzoek kwam de vraag naar voren in hoeverre de rol van de coördinator vraagt om een onafhankelijke positie binnen het samenwerkingsverband. In dit onderzoek is gekozen voor een coördinator vanuit het samenwerkingsverband die formele en informele structuren goed kent en daardoor snel kan schakelen en de buddy's hierover kan informeren. Buddy's gaven aan de kennis over het samenwerkingsverband te waarderen.

”Maar we moeten het perspectief van die vraagouder ook goed in de gaten houden, he? Want we weten uit dat eerste onderzoek dat er ook wel geluiden waren van een bepaalde onafhankelijkheid van een buddy die er echt voor de vraagouder is, is heel plezierig.” 1:57

Onderzoeker

Een andere optie die tijdens evaluaties naar voren werd gebracht, is een coördinator met een meer onafhankelijke positie ten opzichte van het samenwerkingsverband. De positie van zowel de buddy's als de scholen is kwetsbaar. Bij een conflict zal een afhankelijke positie van de coördinator misschien lastig zijn. De expert verwoordt dit als volgt: *“En voelt het ook zeer zeker voor degenen die ermee te maken hebben niet onafhan-*

kelijk. En dat is een groot probleem, in de praktijk, in de uitvoering. Want dat is een stukje veiligheid wat je moet borgen” (15:6).

De keuze voor de manier waarop een coördinator ingebed is in het samenwerkingsverband wordt uiteindelijk door het samenwerkingsverband gemaakt.

Waarbij belangrijk gevonden wordt dat de ouders vanuit elke keuze ook veiligheid kunnen ervaren.

5.4 Samenvatting

Voor de werving van buddy's kunnen ouders rechtstreeks worden benaderd. De inzet van een professional waarmee ouders een relatie hebben opgebouwd, lijkt wel meer succesvol. Tijdens deze pilot bleek het werven tijdsintensief te zijn. Het intakegesprek gaf inzicht met betrekking tot motieven van ouders en inzetbaarheid. Hierdoor kon een goede inschatting gemaakt worden welke ouders de training tot buddy konden volgen.

De rol van de coördinator is dynamisch en veelzijdig. Naast het vele netwerken en het in gang zetten van processen en praktische zaken, moet de coördinator ook meerzijdig partijdig te werk gaan. Dit vraagt om zorgvuldig afstemmen op de betrokkenen.

6. Deelvraag 1 - Missie/visie SWV Driegang

In dit hoofdstuk zijn de resultaten te vinden op de deelvraag: *Wat is de missie/visie van SWV Driegang met betrekking tot de samenwerking met ouders (met het oog op de ontwikkeling van het kind)?* In de eerste paragraaf wordt stilgestaan bij de missie en visie. Vervolgens wordt de koppeling gemaakt met de buddypilot.

Missie/visie Driegang en samenwerken met ouders

Op de homepage van Driegang staat: *“Wij zijn er om voor ieder kind een passende onderwijsplaats te vinden. Vandaar ons motto: Driegang, voor onderwijs dat past! Driegang zoekt samen met ouders en onderwijsprofessionals naar dat wat mogelijk is en geeft dit vorm op de scholen”* (www.driegang.nl).

“In die ontwikkeling van het kind hebben we verschillende taken [...] School is een belangrijke binnenplaats en een belangrijke plek waar het gebeurt, altijd met de leerkracht en rondom het kind heb je de dichtstbijzijnde driehoek: ouder, leerkracht en overige betrokkenen.” 20: 31

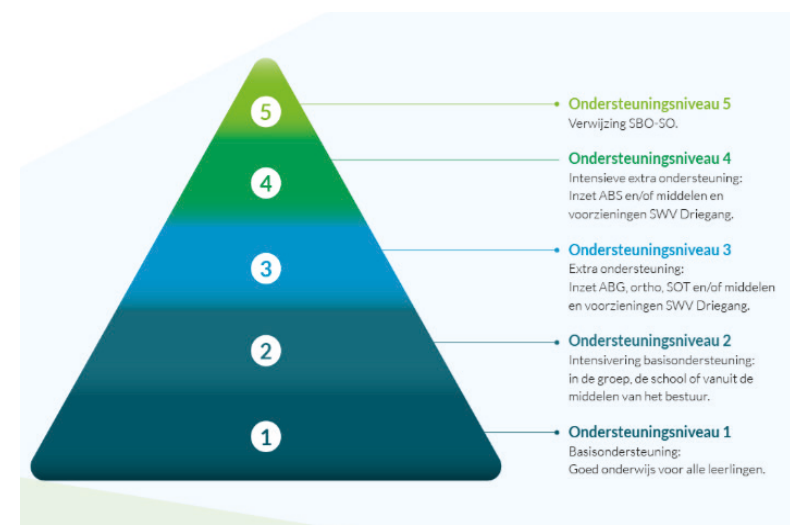
Directeur-bestuurder SWV Driegang

Driegang werkt vanuit de pedagogische driehoek. Hierin hebben leerkracht, ouders en leerling ieder hun eigen bijdrage om gezamenlijk de groeiruimte van kinderen te realiseren. Door samen te werken met de deelnemende schoolbesturen binnen het samenwerkingsverband is Driegang voortdurend gericht op het bieden van een passende onderwijsplek voor alle leerlingen, zoals dat ook vanuit de kaders voor passend onderwijs gewenst is.

Een van de manieren waarop de ondersteuning vanuit Driegang wordt georganiseerd, is de aanpak rondom gewenste ondersteuning voor leerlingen. Aan veel leerlingen kan vanuit de basisondersteuning de juiste begeleiding worden geboden, zonder betrokkenheid van SWV Driegang. Er zijn echter ook leerlingen bij wie er zorgen zijn over de ontwikkeling. Voor die leerlingen wordt gezocht naar extra ondersteuning. Alle ondersteuning start altijd op de basisschool waar de leerling onderwijs krijgt. De leerkracht is de eerste die betrokken is bij de extra ondersteuning, vaak gevolgd en gesteund door de ib'er. Wanneer de school denkt dat een kind extra hulp nodig heeft, zijn er gesprekken met de ouder. Het is belangrijk dat de ouder meepraat over het plan voor de extra ondersteuning

voor het kind. De ouder kent het eigen kind het allerbeste en kan vertellen hoe het thuis gaat. Samen wordt gepraat over de oplossing die het beste bij het kind past. Het samenwerkingsverband Driegang kan meedenken over passende zorg voor de leerling.

De ondersteuningspiramide (figuur 1) maakt inzichtelijk wanneer het samenwerkingsverband betrokken is bij de zorg van leerlingen.

Figuur 1:
Ondersteuningspiramide samenwerkingsverband Driegang
Overgenomen van www.driegang.nl

Een tweede en aanvullende manier van ondersteuning is het ouder- en jeugdsteunpunt. Vanaf 2021 heeft elk samenwerkingsverband de, dan nog niet wettelijk geregelde, opdracht gekregen een onafhankelijk ouder- en jeugdsteunpunt te organiseren. Hier kunnen ouders terecht bij vragen over passend onderwijs of advies. Het steunpunt kent drie pijlers: informeren, steunen en signaleren.

Anders dan voorheen betekent dit dat de samenwerkingsverbanden de ondersteuning van ouders en de informatie door scholen nu faciliteren. Daarnaast zijn jeugdigen nu ook een informatie-doelgroep en worden ouders en jeugdigen betrokken bij de vormgeving van het steunpunt, zoals in de beleidsnota evaluatie passend onderwijs wordt vermeld (Ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap, 2020). Centraal binnen een steunpunt staat het werken *met en namens* ouders en jeugdigen. De directeur-bestuurder van Driegang geeft aan de ontwikkeling van een steunpunt als positief te zien. Tegelijkertijd was de aanpak binnen Driegang al erg gericht op ouders. Vanuit het steunpunt zoekt Driegang naar manieren om ouders nog meer te ondersteunen. SWV Driegang heeft een website opgezet, het oudersteunpunt, waarop informatie over passend onderwijs gevonden kan worden. Activiteiten voor ouders worden hier ook vermeld. Ook kunnen hier ervaringsverhalen van ouders met passend onderwijs gelezen worden. Ouders kunnen telefonisch contact opnemen met het ouderjeugdsteunpunt als ze vragen hebben over passend onderwijs. Het ouderjeugdsteunpunt is nu nog te bereiken via het samenwerkingsverband Driegang.

"Als dat niet lekker loopt, wil je dat ouders op een plek kunnen komen om hun zorgen te duiden en dat daar wat aan wordt gedaan." 20:30

Directeur-bestuurder SWV Driegang

maar gedurende de pilot is de doelgroep verruimd tot ouders met een ondersteuningsbehoefte in het algemeen (niveau 1 en 2). Driegang legt op de website uit wat de bedoeling is van een buddy:

"125 keer wordt het woord 'ouder' in het ondersteuningsplan genoemd. Het geeft wel iets aan van ons licht op het systeem, de betrokkenheid van ouders, die wij echt superbelangrijk vinden." 20:32

Directeur-bestuurder SWV Driegang

Buddy's

Een andere manier om ouders te steunen is de inzet van buddy's. In het cursusjaar 2022-2023 is SWV Driegang gestart met de pilot waarbij een aantal ouders tot buddy's werden opgeleid. In eerste instantie werd gericht op buddy's voor ouders met een kind met een extra ondersteuningsbehoefte (niveau 3),

Een buddy steunt daarbij de andere ouder, zonder te bepalen en te adviseren. Je kunt hierbij denken aan het bieden van een luisterend oor, het voorbereiden van een gesprek op school of het in contact brengen met de juiste mensen binnen Driegang.

6.1 Samenvatting

SWV Driegang wil graag met ouders samenwerken, met het oog op de ontwikkeling van het kind. Het ouder- en jeugdsteunpunt sluit hier goed bij aan. Dit heeft Driegang ertoe aangezet om naast alle andere manieren om ouders als educatieve partner te betrekken bij het onderwijs, ook mee te werken aan de buddypilot, zodat ouders ook via dit netwerk gesteund kunnen worden.

7. Deelvraag 2 - Inzet buddy's en samenwerking

In dit hoofdstuk wordt op basis van de huidige ervaringen een beeld geschetst hoe de inzet van buddy's gewaardeerd wordt en hoe dit doorwerkt in de samenwerking met de school. Allereerst wordt de waardering door professionals weergegeven en vervolgens wordt beschreven wat de ervaren bijdrage van buddy's aan het onderwijs is. In de derde paragraaf wordt aangegeven hoe de ondersteuning is ervaren door één vraagouder. Ten slotte wordt op basis van de ervaringen aangegeven wat de inzet van buddy's vraagt van een schoolorganisatie.

7.1 Waardering van professionals voor de inzet van de buddy

Het belangrijkste kenmerk dat genoemd wordt door de coördinator en de trainers wanneer gevraagd wordt naar wat een buddyrol toevoegt binnen de schoolcontext, is de authenticiteit van de buddy. Vergeleken met een professional is de rol van de buddy onpartijdig. De buddy heeft geen 'belang' of richtinggevende rol, maar is ondersteunend en ontlastend doordat de vraagouder ervaringen kan delen. Een school kan het idee hebben dat de tijd voor en het hebben van een goed gesprek voldoende is voor de ouders, terwijl er wellicht behoefte is om de ervaring van dat gesprek met betrekking tot (het onderwijs van) het kind te kunnen delen.

Daarnaast brengt de buddy toegepaste kennis in. De coördinator noemt dit: "ervaringskennis waarop gereflecteerd is" (14:19). De buddy zet de eigen kennis, die vaak impliciet is opgedaan, om naar bewuste kennis om te delen. Dit betekent niet dat een buddy alle informatie paraat moet hebben, maar dat hij de vraagouder kan ondersteunen in het ophalen van informatie op de juiste plek, zoals de expert aangaf.

Ten slotte is de rol van buddy ook vanuit maatschappelijk perspectief belangrijk omdat dit het belang van een gemeenschap onderstreept. De directeur-bestuurder zei hierover:

"Ik geloof dat het helpt als we van het individuele naar het collectieve gaan en leren van elkaar. Juist als je het moeilijk hebt voor je kind, als het even niet gaat zoals je wil, in samenwerking met school, dan wil ik dat je hier niet alleen voor staat. Als mens wil ik dat." (20:46)

Dat een buddy iets voor een andere ouder wil betekenen wordt gezien en gewaardeerd door onderwijsprofessionals. Het werken met ervaringsdeskundigen kan kwetsbaar voelen voor de leerkracht. Vooral omdat niet altijd die kennis, competenties of houding aanwezig zijn die van professionals wel verwacht mag worden. Door de onpartijdige ervaringsrol hebben onderwijsprofessionals het idee dat er meer ruimte voor de persoon van de buddy is en worden vergissingen daardoor wellicht sneller geaccepteerd door de vraagouder dan van een professional.

"Je kan je meer veroorloven dan als je als professional hetzelfde zou zeggen." 14:18

Coördinator

7.2 Ondersteunend aan samenwerking met school

Aan de verschillende deelnemers is gevraagd in hoeverre de rol van buddy ook bijdraagt aan de samenwerking met de school. Op de vraag in hoeverre de ondersteuning van de buddy doorwerkt in de relatie tussen de vraagouder en de school antwoordt de ib'er: *"Ik heb met die moeder contact gehad en zonder daar inhoudelijk over te spreken weet ik wel dat het bij die moeder heeft gewerkt"* (24:31). Zowel de ib'er als een van de buddy's gaven aan dat het prettig is dat er iemand wat uitleg kan geven over de ruimte die je hebt als ouder in de samenwerking met school. Op een school met veel verschillende culturele achtergronden kunnen ouders daar heel verschillende ervaringen mee hebben. In sommige culturen is de rol van de school meer hiërarchisch vergeleken met Nederland, een ouder zal dan ook niet zo snel vragen stellen over de gang van zaken. Een buddy vertelt over een gesprek met de vraagouder: *"Ja, weet je, in [landnaam] is het zoals de juf het zegt en of de meester het zegt zo is het hè? En daar zit niks geen ruimte tussen, dus ik ken dit helemaal niet, dat je ook soms dus vragen mag stellen aan een juf"* (25:35). Ook kan de buddy een toelichting geven op de communicatie vanuit school. Door de neutrale rol van de buddy kan het gesprek over een lastige boodschap vanuit school gevoerd worden zonder dat er partij gekozen hoeft te worden. De buddy kan ondersteunend zijn voor de vraagouder hoe de volgende stap in de communicatie eruit kan zien. En een buddy kan door de ondersteuning tijdens een spannende periode rondom een traject met een kind ook een preventieve rol hebben. De ib'er en een van de buddy's gaven ook aan dat door de ervaring van de buddy

de vraagouder het proces dat ingegaan wordt met het kind soms beter kan accepteren. De ib'er vertelde dat ze op haar school ouders aanmoedigen om andere ouders mee te nemen tijdens lastige gesprekken. Hoewel de buddy's dit ook aangegeven hebben naar de vraagouders, is dat binnen deze pilot (nog) niet gebeurd. De geïnterviewde vraagouder gaf aan dat de samenwerking met de school al heel prettig verliep, de school dacht fijn mee, hierin hoefde de buddy geen rol te spelen.

De positie van de buddy binnen het schoolsysteem

Uit eerder onderzoek bleek dat buddy's de samenwerking met school rond de zorg voor hun eigen kind vaak als positief hebben ervaren én dat buddy's ook goed in staat zijn om ook de positie van de leerkracht te begrijpen. Hoewel de buddy zich richt op de vraagouder en inspeelt op wat de vraagouder aangeeft tijdens een gesprek, werkt deze persoonlijke ervaring rondom de samenwerking met school positief mee in de gespreksvoering met de vraagouder.

Tijdens een gesprek op school waarbij de buddy aanwezig is, blijft de vraagouder het aanspreekpunt. Een van de experts zegt hierover: *"En dat het natuurlijk wel belangrijk is dat op dat moment de buddy niet de regie over gaat nemen van de ouder. De ouder bepaalt ook wat er aan feedback gegeven wordt aan het samenwerkingsverband, want die moet die veilige relatie opbouwen"* (19:75; 15:17). Mocht de buddy toch op verzoek contact opnemen met de school, dan is de vraagouder degene die bepaalt of het wenselijk is dat er informatie wordt gedeeld en welke informatie wordt gedeeld. Hierover zegt de expert: *"Want wij horen heel veel terug van ouders dat ze het als onveilig ervaren als de buddy of degene met wie ze contact hebben ook een lijntje heeft met de school"* (19:35).

Een buddy kan het fijn vinden om achteraf feedback te krijgen. Het is daarbij belangrijk dat de feedback betrekking heeft op de rol van de buddy en niet op de inhoud van het gesprek met de vraagouder. Een van de trainers: *"Als een buddy op de achtergrond ouders coacht: dan de ouders vragen om feedback, als de buddy ook aanwezig is tijdens overleg/gesprek met school, dan kan naast de ouders ook de school om feedback gevraagd"* (6:5). Alle betrokkenen geven daarbij aan dat de feedback aan school pas gevraagd moet worden als het traject is afgerond. Voor de niet-Nederlandstalige ouder moet de school extra opmerkzaam zijn dat passende ondersteuning wordt geboden. Ook deze groep ouders moet weten dat

ze iemand kunnen bellen en hoe ze dat kunnen aanpakken. *"Voor niet-Nederlandstalige ouders zit daar een drempel. Daar zou het ouder- en jeugdsteunpunt nog meer in kunnen betekenen. Je moet wel het lef hebben om de telefoon te pakken en weten dat je iemand kan bellen"* (directeur-bestuurder, 20:36).

7.3 Hoe wordt de ondersteuning door de vraagouder ervaren?

Deze paragraaf is gebaseerd op de ervaringen van één vraagouder. Het kostte veel tijd om geïnteresseerde vraagouders te vinden. In de afrondende fase van het onderzoek zijn drie nieuwe matches gemaakt, deze ouders konden niet meer meegenomen worden in het onderzoek. De vraagouder gaf aan dat voor haar de meerwaarde van de rol van een buddy ten opzichte van een professional zat in het delen van ervaringen.

Hoewel de professional ook naar ervaringen vraagt, heeft die vaak niet hetzelfde meegemaakt. De herkenning in deze ervaringen was voor de vraagouder juist geruststellend. Ook werd de interesse van de buddy voor de vraagouder fijn gevonden. Volgens de vraagouder is een professional meer gericht op kennisoverdracht en oplossingen omtrent de zorg voor een kind, terwijl er in gesprek met de buddy juist ruimte is om gevoelens te delen die spelen in de zorg rondom het kind. Zoals een van de experts uit de klankbordgroep beschreef: *"In een gesprek met buddy's in Leiden kwam naar voren dat zij de indruk hebben dat vanuit het onderwijs nog te*

veel gedacht wordt van we hebben ze te woord gestaan en een goed gesprek gehad dus een buddy is niet nodig" (21:4). Mogelijk dat de ondersteuningsbehoefte soms wordt onderschat door school.

Een kind is tenslotte niet alleen op school, maar heeft ook een leven thuis in het gezin en in de thuisomgeving. Een buddy kan als geen ander invoelen hoe het voor een ouder is om een kind met

"Het stelde me heel erg gerust dat het niet aan mij lag." 27:15

Vraagouder

"Ja, ik zou dat wel doen, want het geeft je toch een geruststelling en hulp. Het is toch wel heel fijn als je weet dat je met iemand kan praten Als je dat nodig hebt." 27:17

Vraagouder

een ontwikkelingsopgave op te voeren. De vraagouder heeft de ervaring dat de psycholoog soms met een oplossing komt die in de praktijk minder gewenst is. De buddy kon in dit geval bijvoorbeeld meedenken of het filmen van het gedrag van het kind wenselijk zou zijn. Uiteindelijk heeft de vraagouder besloten om dit niet uit te voeren.

De vraagouder vond het prettig dat de buddy de ruimte gaf om het initiatief voor het contact vanuit de buddy te laten komen. Hoewel vragen van de buddy via de WhatsApp helpend waren voor het contact, gaf de vraagouder aan dat het gesprek tijdens een afspraak wel natuurlijker verloopt. Beide mogelijkheden in het contact worden gewaardeerd.

De vraagouder gaf aan dat de zorgen rondom het kind zijn verminderd, maar dat het prettig is om de buddy achter de hand te hebben voor onverwachte situaties. Andere ouders zou ze zeker aanraden om gebruik te maken van een buddy.

7.4 Buddysysteem binnen de schoolorganisatie

Binnen de school werken verschillende onderwijsprofessionals die te maken krijgen met het werk van de buddy. Tijdens de evaluatiegesprekken met de betrokkenen werd het belang van de verschillende rollen binnen de school met betrekking tot de buddypilot benoemd.

Allereerst de schoolleider. De schoolleider moet de inbedding van een buddysysteem ondersteunen. Dit kan bijvoorbeeld door de rol van buddy's te noemen in een nieuwsbrief, een informatiebijeenkomst te organiseren, de folder met informatie te verspreiden of een keer aan te sluiten bij een initiatief voor buddy's om te laten zien dat het werk van buddy's wordt gewaardeerd. Een van de trainers observeerde: *“Doordat iemand van het management of de directeur-bestuurder erbij is, laat hij in dit geval echt zien, dit is belangrijk, en ik zag ook echt dat mensen het waardeerden, dus dat vond ik echt heel mooi”* (14:9). Ook is regelmatig contact met de coördinator belangrijk. Op die manier kan de schoolleider ook goed aansluiten bij nieuwe informatie en initiatieven.

De ib'er of een zorgcoördinator zorgt voor afstemming van het buddyproject binnen de school. Een goede samenwerking met de coördinator is dan belangrijk. *“Als ib'er weet je vaak goed wat nodig is binnen de school en welke werkwijze goed aansluit bij de doelgroep van de school. De coördinator is werkzaam binnen het samenwerkingsverband en kan vanuit die rol haar netwerk aanspreken of onder-*

steuning bieden.” (Ib'er, 24:19) Ook de belasting van de ib'er moet in de gaten gehouden worden. De ib'er vertelt dat het best wat werk, is: *“Het komt er altijd bij, alles wat je oppakt. Dat vraagt tijd. En voor deze school extra, omdat je ook de taal moet afstemmen op de ouders”* (24:22).

Ook kan een intern begeleider ingezet worden voor het signaleren van mogelijke buddy's en vraagouders, maar het is goed om dit eerst met de coördinator af te stemmen. De ib'er kan daarnaast vaak goed aangeven wat voor de vraagouder belangrijk is in de samenwerking met de buddy. Dat gebeurt natuurlijk altijd in overleg met de vraagouder (24:6).

Wanneer de buddy ter ondersteuning van de vraagouder aanwezig is bij een gesprek op school, dan is het vaak de ib'er die de leerkracht hierover informeert.

7.5 Samenvatting

De ervaringskennis van de buddy gecombineerd met de onpartijdige houding van de buddy is ontlastend voor de vraagouder. De betrokkenen binnen de school ervaren het werk van de buddy als ondersteunend. Het is belangrijk om per school te bekijken op welke manier de verschillende onderwijsprofessionals een (ondersteunende) rol kunnen spelen bij de inbedding van de buddy's binnen de schoolorganisatie.

8. Deelvraag 3 - Begeleiding voor de buddy's

In dit hoofdstuk wordt beschreven in hoeverre de verschillende begeleidingsvormen van de buddypilot hebben voorzien in de behoefte van de buddy's. Allereerst wordt gekeken naar de screeningsfase. Vervolgens worden de werkzame factoren rondom de training beschreven. Daarna volgt een terugblik op de matching tussen de buddy en de vraagouder. Ten slotte worden ervaringen van de buddy en de gewenste ondersteuning tijdens het contact met de vraagouder geëvalueerd.

8.1 Aansluiting screeningsfase bij training

Na de aanmelding heeft de coördinator met alle ouders een intakegesprek gevoerd. Met de twee buddy's die gekoppeld zijn aan een vraagouder is geëvalueerd in hoeverre de screeningsfase aansluit bij de training. Beide buddy's zijn tevreden over deze opzet. Door het voeren van een intakegesprek na de aanmelding kan van beide kanten gekeken worden of de buddyrol passend is. De buddy's hebben het gesprek ook gebruikt om dit te kunnen onderzoeken. De coördinator heeft in het gesprek extra informatie gegeven over de opzet van de pilot; dit heeft de buddy's geholpen om een duidelijker beeld te krijgen van de werkzaamheden van een buddy (25:5). Daarnaast was de intake voor een buddy ook een moment om eigen ervaringen met de school rondom de zorg voor haar kinderen te kunnen delen. Het delen van de eigen ervaring gaf zicht op de waarde van de inzet van ervaringsdeskundigheid en de eigen kennisbron daarvan. Voor de screening maakte het duidelijk of de buddy voldoende afstand zou hebben tot de eigen ervaring om ervaringsdeskundige te kunnen worden. De opkomst voor de trainingsavonden was hoog: ouders die niet aanwezig konden zijn, zijn door de coördinator bijgepraat.

8.2 Wat zijn de werkzame factoren van de buddytraining?

Op grond van de evaluaties met de deelnemers aan de buddytraining en de trainers is een beeld ontstaan welke aspecten vragen om aanpassing en wat behouden kan blijven.

Behoeft aan voorbereiding

De startende buddy's hebben nog geen duidelijk beeld van wat er van ze wordt verwacht

tijdens de training. Daarom werd van tevoren informatie naar hen thuis opgestuurd en een voorbereidingsopdracht gegeven. Dit werd door de deelnemers erg gewaardeerd. Deze informatie werd als kerstpresentje opgestuurd, met daarbij het boek 'Met plezier naar school' (Pameijer, 2021), een drinkfles van Driegang, chocola en een kaartje.

“Maar we hadden natuurlijk wel heel fijn vooraf een aantal dingen gekregen om je voor te bereiden, dat hele pakketje wat thuis binnen kwam.” 12:19

Deelnemer buddytraining

Behoeft aan uitwisseling tussen deelnemers training

Tijdens de training bleek er onder de buddy's ook veel behoefte te zijn om hun eigen ervaringsverhalen te delen. Op die manier wordt ook duidelijk waarom de deelnemers als buddy aan de slag willen gaan. Naast delen lijkt het willen leren van elkaar ook van belang te zijn voor de deelnemers. Een buddy: *“Het is ook eens kijken hoe doen anderen het van oh, zo kan ik het ook doen”* (25:7).

Het voorstellen aan het begin van de training duurde daardoor langer dan gedacht en tijdens het bespreken van een opdracht werd duidelijk dat de buddy's de tijd hadden genomen om nog meer ervaringsverhalen te delen (Observatie 2:40). Een opdracht tijdens de training die gebaseerd is op verschillende casussen maakte ook veel eigen ervaringen los.

De trainers hebben deze gesprekken wel gefaciliteerd; niet alle onderdelen die op de planning stonden konden hierdoor aan de orde komen. In plaats van het bespreken van casuïstiek is toen gekozen om met elkaar in gesprek te gaan aan de hand van quotes.

Om extra ruimte te geven voor het delen van ervaringen is voorafgaand aan de tweede trainingsavond een gezamenlijke maaltijd georganiseerd.

Van praktijk naar theorie

Hoewel in eerste instantie de training vanuit de theorie over gespreksvoering gegeven zou worden, hebben de trainers ervoor gekozen om deze aanpak los te laten en aan te sluiten bij de ervaringen van de buddy's. De verwerking van de theorie (uit het gelezen boek) aan de hand van vragen leek nog te vroeg te komen. *“De theorie leefde nog niet echt onder de deelnemers”* (1:37). Voorbeelden vanuit

de trainers hielpen de deelnemers om een link te leggen tussen de praktijk en de theorie. De coördinator vertelt: *“De ondersteuningspiramide van Driegang die ik liet zien, met de verschillende lagen van ondersteuning, toen zei een moeder van, oh ja, dit is wel heel verhelderend”* (1:38). Het gebruik van modellen, voorbeelden en theorie lijken buddy's taal te geven voor wat ze intuïtief en gevoelsmatig eigenlijk al weten.

Een praktische insteek wordt ook vanuit de evaluatie met de gekoppelde buddy's onderstreept. Een van de buddy's gaf het advies om de oefeningen tijdens de training zodanig te ontwerpen dat ze de werkelijkheid benaderen. Een eerste kennismaking met een vraagouder en andere realistische scenario's, zoals een vraagouder die je tegenkomt op het schoolplein.

Competentieontwikkeling

Om een beeld te krijgen van de competenties waarover de buddy's beschikken en welke competenties ze juist verder willen ontwikkelen, is een vragenlijst voorgelegd die op meerdere momenten is ingevuld. Naast schaalvragen zijn er twee open vragen gesteld aan de buddy's.

Uit de open vraag 9 ('Daarnaast vind ik belangrijk') komen verschillende onderwerpen naar voren die buddy's belangrijk vinden. Twee buddy's noemen het belang van kennis en handelingssuggesties rond specifieke onderwijsbehoeften: *“Behoeft iets meer kennis/handvatten rondom uitingen van gedragsproblematiek”*. Ook wordt afzonderlijk aandacht gevraagd voor behoefte aan ervaringen uitwisselen, gesprekstechnieken beheersen en betrokkenheid van het kind in het algemeen. *“Het kennen en herkennen van verschillende gesprekstechnieken. Ik heb ze vast wel, maar voor mij zijn ze nog niet helemaal duidelijk”*. Ook de rol als buddy is een belangrijk onderwerp voor twee buddy's: *“Hoe je als buddy balans kan vinden in het aanpassen en dicht bij jezelf blijven”*. Ook de aandacht voor eigen valkuilen, zoals perfectionisme, wordt genoemd.

Een duidelijke inbedding van de rol van de buddy in de schoolorganisatie wordt

“En toen hebben we het dus omgedraaid, we hebben niet eerst de theorie gedaan en dan uitwisselen, maar meteen hun verhalen laten delen en daar heb ik geprobeerd die theorie die ik had in te voegen.” 1:37

Trainer

ook van belang geacht. Een buddy: *“Vooraf communiceren naar school zodat de buddy als iets positiefs wordt gezien”*. Een andere buddy vraagt zich af wat haalbaar is voor school (leerkracht), ouders en leerling in de samenwerking. Na de tweede training is voor een buddy het delen van ervaringen met andere buddy's nog een belangrijk onderwerp. Daarnaast wordt door twee buddy's de (open) houding van de buddy genoemd. Een buddy onderstreept het belang van ervaringen met/verwijzing naar SBO.

Een enkele buddy heeft een persoonlijk doel geformuleerd na de eerste avond; na de tweede trainingsavond zijn meer doelen geformuleerd. Doelen variëren van 'rol buddy eigen maken', naar meer persoonlijke doelen, zoals 'waken voor een hoge lat' en meer kennisgerichte doelen, zoals 'de tien aandachtspunten volledig beheersen en toepassen en de zes stappen van een multidisciplinair overleg weten en toepassen'.

Werkzame factoren

Vanuit de bovenstaande beschrijving valt op dat het succes van de training wordt bepaald door een goede verhouding tussen theorie en de ruimte voor buddy's om het gesprek met elkaar te voeren hoe om te gaan met de geschetste situaties. Ook het belang van oefeningen en het schetsen van scenario's die de realiteit na matching benaderen, wordt onderstreept. De gekoppelde buddy's geven dit ook aan in de evaluatiegesprekken.

Hieronder volgt een overzicht van de werkzame factoren.

- Organiseer voorafgaand aan de training een informeel moment voor kennismaking van deelnemers (3 kwartier voor 5 mensen was al te weinig). Hiermee scheid je ook een wat formeler deel (training) en informeel deel (kennismaking, wat heb jij met jouw kind meegemaakt).
- Werk met voorbereidingsopdrachten (informatie over de trainingsbijeenkomst en theorie met een voorbereidingsopdracht).
- Gebruik rollenspellen die de realiteit benaderen.
- Ga (wat) meer uit van casuïstiek en gesprekken om vandaaruit relatie te leggen met theorie in plaats van dat trainers een PowerPoint volgen.
- Gebruik weinig tekst voor casuïstiek en opdrachten in verband met de benodigde leestijd.

- Zorg voor toerusting voor de eerste ontmoeting (informatiefolder met info over de mogelijkheden voor ondersteuning, die de buddy kan overhandigen aan de vraagouder; scenario hoe zo'n ontmoeting eruit kan zien).
- Plan voldoende ruimte voor buddy's voor onderling uitwisselen van ervaringen.

8.3 De matching

Tijdens de trainingsperiode van de buddy's is op verschillende manieren geprobeerd het project onder de aandacht van de scholen en de ouders te brengen. Door informatie te verspreiden binnen de verschillende netwerken en op verschillende schoolniveaus is aan zorg- en onderwijsprofessionals gevraagd om na te denken over ouders die mogelijk baat zouden hebben bij een buddy. Daarnaast is er voor de ouders informatie verspreid via nieuwsbrieven, er is een folder ontwikkeld en op één school is een kof-fieochtend georganiseerd waar vijftien belangstellende ouders naartoe kwamen.

In de periode van maart 2023 tot december 2023 zijn uiteindelijk vier ouders gekoppeld. De coördinator heeft met Samenwerkingsverband Noord-Kennemerland contact gehad over een soortgelijk buddyproject. Ook zij hebben de ervaring dat de koppeling tussen buddy's en vraagouders na het opstarten van een buddypilot langzaam op gang komt (22:1).

Of de matching plaatsvindt met iemand van dezelfde school als waaraan de buddy verbonden is, hangt af van alle betrokken partijen. Het is steeds belangrijk om dit af te stemmen met de school en de doelgroep. In deze pilot zijn een vraagouder en buddy van dezelfde school gekoppeld en dit was geen probleem. De ib'er kan een belangrijke rol spelen in de matching tussen buddy en vraagouder door ouders actief te benaderen en bijvoorbeeld aanwezig te zijn bij het eerste gesprek. Deze rol kan ook door de coördinator worden uitgevoerd. Op andere

“En met een hele stevige boodschap: we willen ouders nog beter bereiken en we gaan in het palet van dingen die we al doen nog iets toevoegen. En dan zie je dat de vraag nog niet gelijk zo concreet is, dat je alleen maar de telefoon op hoeft te nemen. Het is blijkbaar nog niet in het DNA van een school zit of nog niet bekend is, of nog niet op alle scholen voldoende aansluit.” 19:30

Directeur-bestuurder SWV Driegang

scholen zullen ouders wellicht uit zichzelf contact zoeken na een informatiebrief. Dit zijn vaak al gemotiveerde vraagouders waarvan de casus wellicht wat minder complex is. Als duidelijk is wat de betekenis van een buddy kan zijn, worden er wellicht ook meer complexe cases aangemeld. De trainer zegt hierover: *“Het zal olievlek zijn. Dus de buddy kan nu oefenen met een minder complexe casus, er is motivatie vanuit de ouder. Het is dan preventief, zo hebben ze niet direct een knalervaring”* (19:36). Tijdens deze pilot is één vraagouder benaderd door de ib'er, één vraagouder heeft zichzelf aangemeld.

Bij een meer complexe casus kan er ook rekening worden gehouden met de ervaring van de buddy of de specifieke kennis die een buddy bezit. Een van de buddy's geeft als tip dat ib'ers goed op de hoogte zijn van wat de verschillende buddy's te bieden hebben (26:33). De vraagouder voegt daaraan toe dat de leerkrachten ook een actieve rol kunnen spelen in de matching: *“Het zou eventueel via de leraressen kunnen gaan, zij weten vaak wat er in een kind omgaat, of leraren. En ik denk dat die eventueel ook zouden kunnen aantonen van luister, dit [een buddy] is een optie, want zij weten vaak meer dan een ib'er”* (27:33). Daarnaast voegt de vraagouder toe dat het ophangen van een poster op de plek waar ouders staan te wachten op hun kind(eren) ook nog zou kunnen helpen om meer bekendheid te krijgen.

Het eerste contact

Buddy's die nog geen ervaring hebben, kunnen het eerste contact spannend vinden. Volgens een van de buddy's kan de training daar nog wat beter bij aansluiten door bijvoorbeeld een eerste gesprek te oefenen in een rollenspel, zodat een buddy tijdens het eerste gesprek goed kan uitleggen wat ze kunnen betekenen voor een ouder (23:38). De folder met informatie voor ouders die nu is ontworpen, helpt daarbij (26:10). Bij de eerste koppeling miste een buddy informatie die ze aan de vraagouder kon overhandigen, maar de coördinator heeft hier snel in voorzien door een folder te ontwikkelen.

Een buddy geeft op de vraag of ze zich na de training voldoende voelde toegerust om te starten als buddy, dat dit ook afhangt van de buddy. *“Iedere persoon heeft zijn eigen karakter en ik denk dat dat samen met de informatie die we hebben gekregen maakt of dat je je fijn genoeg voelt om te gaan starten of niet”* (26:20).

Bij een koppeling heeft de ib'er aan de start van de eerste kennismaking kort bij

het gesprek gezeten. Daarna zijn de buddy en de vraagouder naar een eigen ruimte gegaan. Bij de andere koppeling heeft de eerste kennismaking plaatsgevonden tijdens de koffieochtend en is de buddy vervolgens voor een eerste gesprek bij de vraagouder thuis geweest.

8.4 Ervaringen van de buddy

Contact tussen buddy en vraagouder

Tijdens het eerste uitgebreidere gesprek heeft de buddy informatie gedeeld over de ondersteuning die geboden kan worden. Daarnaast heeft de vraagouder achtergrondinformatie gedeeld over het gezin en meer specifiek over de problematiek waarvoor ondersteuning wordt gevraagd.

Dit eerste gesprek duurde bij beide buddy's bijna twee uur. Daarna is het contact via WhatsApp voortgezet. Beide vraagouders gaven aan zelf niet snel hulp te vragen, daarom hebben de buddy's in het begin wekelijks contact gezocht met de vraag hoe het gaat. Deze frequentie is vervolgens afgebouwd omdat het gesprek anders vaak hetzelfde verliep: *"Sinds het begin start van een schooljaar jaar om de twee weken, drie weken een appje verder niet echt van dichtbij veel gesproken"* (26:28). Soms zijn het korte appjes, soms wordt er wat dieper ingegaan op een voorval en kan de buddy even doorvragen en eventueel advies geven. Een van de buddy's heeft een keer op haar eigen verzoek een kopje koffie gedronken met de vraagouder. De andere buddy heeft een afspraak op verzoek van de vraagouder om bij haar thuis nog een keer een kopje koffie te gaan drinken.

Beide buddy's zijn onder de indruk van de vraagouder. De gezinssituatie staat vaak onder druk, maar ze zien wel de inzet en de wil om op een juiste manier te handelen en kunnen de vraagouder bekrachtigen in de gekozen aanpak.

Onzekerheid

Hoewel zoals eerder aangegeven de niet-professionele rol van de buddy ruimte kan bieden voor fouten, ervaren de buddy's dit niet zo. Door als buddy te werk

"Toen ging ik aan het werk en toen vroeg ik me wel af, is dit de verwachting?" 25:16

Buddy

te gaan, wordt je rol geformaliseerd ten opzichte van adviezen die je geeft aan burens of vrienden. De buddy vertelt: *"Dat was wel grappig dat we dit werk al deden in onze omgeving, bij vrienden of kennissen of vrienden van vrienden". Maar vervolgens vraagt ze zich af of ze als buddy het verkeerde advies geeft* (26:19).

"Net voordat wij begonnen, dacht ik, oké, stel dat ze me dit of dat vraagt, wat ga ik eigenlijk voor antwoord geven? Het is moeilijk" (26:13). Het is zoeken naar de rol als buddy tussen de ervaringsdeskundige ouder en de professional. Daarnaast willen de buddy's ook graag weten of het helpt. *"Ja, misschien moet ik dat haar vragen, maar ik vraag ook wel had je er wat aan"* (26:27). Beide buddy's geven aan dat het soms zoeken is hoe vaak je contact moet opnemen: *"Ik denk dat het goed is dat ik haar af en toe app om even te checken, hoe is het met je en want ik merk ook dat ze daar erg positief op reageert"* (25:23).

Meerwaarde

Beide buddy's zien toch wel de meerwaarde van hun rol als buddy en willen zich blijven inzetten als buddy als het huidige contact met de vraagouder afloopt. *"Omdat ik er echt wel de meerwaarde van in zie en het mensen gun dat ze een plek hebben waar iemand met ze mee wil denken en kan denken"* (25:41).

8.5 Ondersteuningsbehoefte van de buddy

Een van de mogelijkheden om ondersteund te worden is het contact met andere buddy's. Niet iedere buddy heeft echter behoefte aan contact na de training. De buddy's vroegen in het begin naar mogelijkheden om contact te onderhouden met elkaar bijvoorbeeld via de mail of een appgroep. Hoewel die behoefte later toch is afgenomen, is het wel belangrijk dat trainers zich bewust zijn dat er verschillen zijn in de behoeften van buddy's om contact met elkaar te onderhouden (25:11). Een van de buddy's geeft ook aan geen behoefte te hebben aan contact met andere buddy's. Ze lijkt zich af te vragen wat het motief is van buddy's om dit te willen. *"Of hè, kunnen we dit vaker doen dat ik wel dacht? Nou ja, Maar het is niet dat ik een oude buddy zelf nodig heb, hè? En daar leek het toen een beetje op"* (25:11).

9. Deelvraag 4 - Opbrengsten inzet buddy voor het kind

De andere buddy geeft aan dat een enkele keer contact wel prettig is om een keer ervaringen te delen, maar niet te vaak (26:21).

De coördinator kan daarnaast intervisiemomenten organiseren om specifieke vragen en situaties met elkaar te bespreken. Oorspronkelijk zou dit drie keer gepland worden. Omdat de koppeling in de pilot pas later tot stand kwam en er nauwelijks vragen waren, is hiervan afgezien. Een van de buddy's geeft echter wel aan dat een enkele keer overleg wel prettig is: *"Ik zou het wel fijn vinden om één keer een intervisiemoment te hebben meer om te kijken van ja wat ik nou doe, is dat nou wat ook de verwachting is, zeg maar hè of niet of moet ik juist? Wat zijn de ideeën erachter vanuit het buddystuk?"* (25:13).

8.6 Samenvatting

Tijdens de training kunnen de trainers het beste aansluiten bij de ervaringen van de buddy's en daaraan de theorie koppelen. De training is een goede impuls voor de rol van de buddy. Het belang van de training ligt niet alleen in kennisoverdracht, maar draagt ook bij aan het elkaar leren kennen en de uitwisseling van ervaringen. Opvallend is dat buddy's onzeker zijn over de waarde van adviezen en ondersteuning aan de vraagouder. Een enkel intervisiemoment voor uitwisselen van ervaringen kan hieraan tegemoetkomen. Buddy's vinden toerusting voor het eerste contact met de vraagouder belangrijk.

In dit hoofdstuk worden de ervaringen beschreven met betrekking tot de bijdrage van de inzet van een buddy aan de ontwikkeling van het kind. De rol van de buddy is vaak een radertje in een groter (ondersteunings)netwerk, een directe uitwerking kan daardoor niet worden vastgesteld. Vanuit zowel het perspectief van de vraagouders als dat van de buddy en de onderwijsprofessionals komen wel aspecten naar voren die samenhangen met de rol van de buddy en de uitwerking daarvan op (de ontwikkeling van) het kind. Drie belangrijke aspecten worden in dit hoofdstuk weergegeven.

9.1 Versterken opvoedcompetentie

Uit de verschillende interviews wordt duidelijk dat de buddy kan bijdragen aan het versterken van de opvoedkundige vaardigheden, zowel door het delen van ervaringen als door het geven van tips. De buddy vertelt hierover: *"Dat ze dan zegt, joh, maar mijn kind, die doet dit en dat. En dan probeer ik ook maar het goede te doen en dan geef ik een voorbeeld hoe ik dat dan heb aangepakt. En dan zie ik wel dat ze dat heel erg in zich opneemt en ik geloof ook echt wel dat zij dat oppakt"*

(25:32). En een andere buddy merkte op dat de vraagouder vaak in zichzelf bezig was en sterk gefocust was op het kind, maar dat ze tijdens het traject meer ont-

"En als jij merkt dat het niet aan jou ligt, dan stelt het je gerust, uiteindelijk heeft het op je mentale staat ook wel invloed, want wij werden op een zeker moment gewoon ook heel boos omdat wij niet wisten hoe we ermee om moesten gaan." 27:19

Vraagouder

"Ik was blij dat ik dit aanbod kreeg, want ik zat met de handen in het haar." 27:25

Vraagouder

spannen werd: *"Op een gegeven moment had ze geen frons meer tussen de ogen en liep ze ook wat rechterop"* (26:31). Deze buddy vertelt ook dat de vraagouder uitgesproken heeft dat ze blij is met de gegeven tips en daar ook mee aan de gang is gegaan. De vraagouder geeft aan dat de ondersteuning van de buddy invloed

heeft op haarzelf en het ouderschap. Zo vertelt ze dat ze meer ontspannen is in de omgang met het kind, haar kind meer tijd geeft en dat ze minder boos is. Door de bevestiging dat je op de goede manier bezig bent als ouder, voel je je fijner en gaat het beter met het kind (27:19).

“De buddy kan vragen: Welke vervolgstap is wenselijk voor jouw kind.”

24:34

Ib’er

9.2 Relatie met school

De buddy geeft aan dat de inzet van een buddy bij kan dragen aan een goede relatie tussen de vraagouder en school: *“Doordat ik kan sparren over school met moeder behoudt zij de relatie met school goed.”* (25:32). De ib’er onderschrijft dit. De relatie tussen school en ouders heeft zijn weerslag op het kind. Als er thuis negatieve verhalen worden gedeeld, dan kan dat het gedrag van een kind in de klas beïnvloeden. *“Wat daar thuis gebeurt dat, dat zie je de dag daarna in de klas. Dat voelt het kind de dag daarna in de klas”* (ib’er, 24:33). Daarnaast merkt de ib’er dat de buddy onpartijdig kan uitleggen waarom sommige stappen in de zorg voor de leerlingen belangrijk kunnen zijn. Dit draagt bij aan begrip bij de vraagouder voor de voorgestelde aanpak van de school.

9.3 Acceptatie van zorg voor het kind

De ib’er geeft aan dat de rol van de buddy kan bijdragen aan de acceptatie van de zorg die een kind nodig heeft. In het proces rondom het kind van de vraagouder was bijvoorbeeld een vervolgonderzoek nodig. De inzet van de buddy heeft ervoor gezorgd dat er sneller vervolgstappen gezet konden worden: *“De buddy hoeft dat niet te benoemen [vervolgonderzoek is wenselijk], maar die kan wel zeggen van joh zullen we samen naar school gaan?”*

De buddy kan vanuit een onpartijdige houding het proces in gang houden. De buddy zegt hier zelf over dat ze uitleg heeft gegeven dat het kind van de vraagouder het hierdoor misschien beter zou doen op school: *“Want de gedachte daarachter is dat het niet is dat ze graag willen dat haar zoon in een hokje zit, maar dat het juist ook ten goede komt voor hem”* (25:31).

9.4 Samenvatting

Het luisteren naar en delen van ervaringen ondersteunt de vraagouder en bekrachtigt de opvoedcompetenties. Dit heeft een positieve uitwerking op de zorg voor het kind. De buddy kan in de relatie school – vraagouder onafhankelijk meedenken met het zetten van vervolgstappen met betrekking tot passend onderwijs voor het kind.

10. Conclusie

Dit ontwerpgerichte onderzoek had een tweeledig doel: het opleveren van een (aangepast) ontwerp voor een buddysysteem en de beantwoording van de hoofdvraag: *Op welke manier kan SWV Driegang komen tot een adequate inrichting van een buddysysteem binnen het ouder- en jeugdsteunpunt (OJS), met het oog op de ontwikkeling van het kind?* In dit hoofdstuk volgt een beantwoording van de hoofdvraag. In hoofdstuk 11 staan de aanbevelingen, gevolgd door de discussie in hoofdstuk 12.

Beantwoording hoofdvraag

De missie en visie van SWV Driegang is gericht op een nauwe samenwerking met ouders. Deze samenwerking, waarbij ouders gezien worden als educatieve partners, is nadrukkelijk gericht op de ontwikkeling van het kind. SWV Driegang is steeds gericht op het verder ontwikkelen van manieren om de communicatie met en ondersteuning van ouders verder te ontwikkelen. Het onderzoek naar de inzet van buddy's is daarmee een logische stap.

In hoeverre het ouder- en jeugdsteunpunt de juiste plek is voor de implementatie van een buddysysteem, hangt onder andere samen met de vraag hoe onafhankelijkheid wordt geborgd door het steunpunt. De richtlijnen voor het opzetten van een ouder- en jeugdsteunpunt lijken ruimte te geven om op een eigen manier invulling te geven aan een onafhankelijk werkend steunpunt. Dit vraagt om een afweging van de voordelen en nadelen van gemaakte keuzes binnen de context van SWV Driegang. De keuze voor een professionele coördinator die werkzaam is binnen het samenwerkingsverband lijkt de kans te vergroten op bereidheid van scholen om buddy's in te zetten, door de korte lijnen en bekendheid met de coördinator. Ook heeft een afhankelijke coördinator kennis van formele en informele structuren van het samenwerkingsverband. Deze kennis kan gebruikt worden bij het werven van mogelijk geschikte buddy's via verschillende onderwijs- en zorgprofessionals. Wanneer de coördinator ook als trainer een rol heeft, kan ook tijdens de training informatie over de organisatie van het samenwerkingsverband delen.

Alhoewel in dit onderzoek geen concrete nadelen van een afhankelijke coördinator naar voren zijn gekomen, is de vertrouwenspositie van de coördinator richting de buddy en de vraagouder voortdurend punt van gesprek geweest. Bij spanningen

die kunnen ontstaan in de communicatie tussen school en vraagouders kan een afhankelijke positie van de coördinator een gevoel van veiligheid van de vraagouder in de weg staan.

De opzet van de training sluit goed aan bij de behoeften van de buddy's. Ruimte voor de eigen ervaringen van de buddy's en van daaruit de koppeling maken met de theorie blijken belangrijke werkzame factoren te zijn om de buddy's voor te bereiden.

Buddy's geven aan dat het eerste contactmoment met de vraagouder meer aandacht mag hebben in de training. Buddy's zijn onzeker of ze aan verwachtingen van vraagouders kunnen voldoen. Ook het mandaat van de buddyrol roept onzekerheid op. Door de werving en training wordt de ondersteuning meer geformaliseerd waardoor er onduidelijkheid ontstaat tussen ondersteuning vanuit een vrijwilligersrol of een professionele rol. Het delen van onderlinge ervaringen kan buddy's helpen om hun vaardigheden en reflectie daarop te versterken. Deze ervaringen onderstrepen het belang van professionele begeleiding en training zoals in het eerste onderzoek ook is aanbevolen (Dekker et al., 2022).

De ondersteuning door een buddy, zoals binnen dit onderzoek is opgezet, lijkt bij te dragen aan het welbevinden van de vraagouder. Ontschuldiging en oplossen van gevoelens van onmacht dragen bij aan de empowerment van de vraagouder en heeft vervolgens een positieve uitwerking op de zorg van de vraagouder voor het kind. Dit ondersteunt de uitkomst van de eerdere studie naar good practices van de inzet van buddy's, waarbij werd geconcludeerd dat ouders nieuwe mogelijkheden zien om verder te komen met hun kind in relatie tot school (Dekker et al., 2022). Ook andere onderzoeken tonen aan dat steun vanuit sociale netwerken van wezenlijk belang kan zijn voor het welbevinden van ouders, de kwaliteit van hun opvoeding en het welzijn van hun kinderen (Ince et al., 2018; Kesselring et al., 2012).

Het onderzoek laat zien dat het inzetten van buddy's een constructieve samenwerking tussen school en ouders ondersteunt. De ondersteuning van buddy's wordt als wezenlijk verschillend van de ondersteuning van een professional ervaren, doordat de buddy ervaringsgerichte kennis inbrengt en ook vanuit eigen

ervaring naast een ouder kan staan. Ook wanneer er sprake is van een goede relatie tussen school en ouders is deze ondersteuning van buddy's van toegevoegde waarde.

De verschillende onderwijsprofessionals binnen de school kunnen op een eigen manier bijdragen aan de implementatie van een buddysysteem, maar hier is geen universele aanpak voor. De coördinator blijkt daarin een centrale rol te hebben. Afstemming op de context van de school en de doelgroep is van belang.

De ervaringen van de buddy's en de vraagouders laten zien dat met de huidige opzet een ontwerp is gerealiseerd dat dichtbij de ouders staat. Een nieuw systeem heeft tijd nodig om geborgd te worden binnen een organisatie. De ervaringen van het afgelopen jaar in combinatie met de te ontwikkelen producten dragen hopelijk bij aan doorontwikkeling van de inzet van ervaringsdeskundige ouders binnen het onderwijs.

11. Aanbevelingen

Op basis van deze pilotstudie formuleren wij verschillende aanbevelingen die meegenomen kunnen worden in het ontwerpen van een ouder- en jeugdsteunpunt met een buddysysteem.

In het ondersteuningsplan van de Driegang voor 2022-2026 staat dat SWV Driegang voornemens is om een ouder- en jeugdsteunpunt in te richten. De ambitie voor 2022-2023 is oprichting van het ouder- en jeugdsteunpunt waarbij wordt voortgebouwd op de werkwijze die de Driegang al heeft. *“Woorden als toegankelijkheid, bereikbaarheid en toerusting zullen daarbij centraal staan”* (Ondersteuningsplan 2022-2026, 2022, p. 83).

Deze ambitie kan gerealiseerd worden door ouders de kans te bieden om ondersteund te worden door een buddy vanuit het oudersteunpunt. Hiermee wordt dan vormgegeven aan twee van de drie pijlers van een oudersteunpunt, namelijk ondersteuning en informatie. Omdat de signaleringsfunctie vraagt om een terugkoppeling naar de school is het de vraag of de buddy deze taak moet krijgen, vanwege de de onafhankelijke ondersteuningsfunctie die de buddy ten opzichte van de vraagouder heeft. Het lijkt wenselijk dat een professional deze taak krijgt.

Op dit moment bestaat het oudersteunpunt van de Driegang uit een website met doorklikmogelijkheden voor ouders naar informatie over passend onderwijs en een telefoonnummer van een medewerker van het samenwerkingsverband. Vanuit het oogpunt van onafhankelijkheid zou naast het telefoonnummer van een medewerker van het samenwerkingsverband, een telefoonnummer van een coördinator van het buddysysteem vermeld kunnen worden.

De coördinator kan signalen van buddy's bundelen en onder de aandacht brengen van het bestuur van het samenwerkingsverband. Hiermee wordt invulling gegeven aan de derde pijler van het steunpunt: signaleren. Deze informatie kan aanvullend zijn op de ervaringen met passend onderwijs die ouders nu in een online omgeving 'het vertelpunt' met elkaar kunnen delen.

Daarnaast zou de coördinator de Ondersteuningsplanraad (OPR) één keer per jaar kunnen informeren over spanningen en thema's die zij tegenkomt in het werk met buddy's. Bij nadere vormgeving van het ondersteuningsplan is het belangrijk dat

de OPR geïnformeerd kan meepraten. De onafhankelijke positie van de coördinator kan op deze manier getoetst worden.

Het proces van werven, trainen, matchen en begeleiden van buddy's vraagt (tijds) investering van het samenwerkingsverband. We geven de overweging mee om de training en begeleiding uit te besteden aan een onafhankelijke partij. Met betrekking tot het thema onafhankelijkheid en neutraliteit kan deze constructie voordelen opleveren. Vraagouders kunnen sparren over wat hen bezighoudt zonder het gevoel te hebben dat het consequenties heeft. Het nadeel van deze constructie is dat de coördinator minder kennis heeft van de specifieke organisatiekenmerken van het samenwerkingsverband. Dit kan deels opgevangen worden door buddy's en ouders te verwijzen naar de website van het samenwerkingsverband.

Inherent aan informele steun is dat contacten spontaan en 'organisch' kunnen ontstaan. Ook in dit onderzoek komt dit naar voren. Proactieve buddy's leggen contact met onderwijsprofessionals en potentiële vraagouders en ondernemen initiatieven. Binnen de school werken verschillende onderwijsprofessionals die dan te maken krijgen met activiteiten van de buddy. Afhankelijk van de context van de school kan gekozen worden voor regievoering door de school zelf of door de coördinator vanuit het steunpunt.

De ontwikkeling van een buddysysteem binnen een samenwerkingsverband kost tijd. De ervaringen leren dat het tijd kost om getrainde buddy's te matchen met vraagouders. Onbekendheid met de mogelijkheid om ondersteund te worden door een buddy speelt hierbij mogelijk een rol. Het delen van ervaringen kan als een olievlék werken. Wellicht kan het bieden van een platform voor buddy's of vraagouders (anoniem) die iets vertellen over hun ervaringen, de toegankelijkheid vergroten.

Gebruik de buddy's als ambassadeurs om de aandacht van mogelijke vraagouders te trekken. Tijdens deze pilot is een koffieochtend georganiseerd waar veel belangstelling voor was en dit heeft ook geresulteerd in een koppeling.

Vervolgonderzoek

Deze pilot bestond uit een kleinschalig ontwerpgericht onderzoek. In een samenwerkingsverband is een ontwerp passend bij een ouder- en jeugdsteunpunt ontwikkeld. In een volgend onderzoek kan opgeschaald worden om het ontwerp te kunnen toetsen. In ons onderzoek hebben de buddy's, na matching, ondersteuning naar behoefte gekregen van de coördinator, terwijl in het aanvankelijke ontwerp intervisie was opgenomen. In vervolgonderzoek zou het mogelijk belang van begeleide intervisie voor buddy's na matching met de vraagouder specifiek onderzocht kunnen worden.

Ook zou nader onderzocht kunnen worden wat het betekent voor ouders als de coördinatie van de training en matching door een organisatie wordt gedaan die los staat van het samenwerkingsverband. Hierbij kan gedacht worden aan een getrainde professional of een training en begeleiding van buddy's vanuit een oudervereniging.

12. Discussie

De inzet van buddy's past binnen een bredere maatschappelijke ontwikkeling om gebruik te maken van informele netwerken in de ondersteuning: werken vanuit en met behulp van het collectief (civil society). De inzet van buddy's maakt deze collectieve en laagdrempelige ondersteuning mogelijk. Uit onderzoek blijkt dat juist ouders die hulp het hardst nodig hebben, de grootste problemen hebben om gebruik te maken van ondersteuningsmogelijkheden, zowel in hun informele netwerk als in het (al dan niet vanzelfsprekende) formele netwerk (Roos et al., 2021). Door deze ondersteuning via school aan te bieden, kan ook een deel van deze ouders worden bereikt.

Dit ontwerponderzoek is een casestudy. De inzichten vanuit dit onderzoek hebben een beperkte geldigheid. Door evaluatie- en reflectiemomenten in het ontwerpproces zijn de opgedane inzichten wel voortdurend gecheckt.

In dit ontwerponderzoek is een set aan interventies gevonden die samen tot een werkwijze hebben geleid. In deze bevindingen is niet alleen de rol van de coördinator bepalend geweest. Ook de opstelling en aanpak van de directeur-bestuurder van het samenwerkingsverband, de werkwijze van de trainers en de opzet van de training en de match tussen buddy en vraagouder hebben een bijdrage geleverd in de uiteindelijke beschrijving. Volgens Denyer et al. (2008) is het belangrijk om de onderlinge afhankelijkheid van de verschillende interventies en hoe ze zijn samengesteld te onderkennen. Voor andere samenwerkingsverbanden kan een andere, aan de eigen context aangepaste werkwijze eveneens leiden tot een succesvolle inzet van buddy's. In deze pilot is er bijvoorbeeld voor gekozen om de coördinator, die de scholen goed kent, een cruciale rol te geven. Dat heeft als voordeel dat ze makkelijk kan afstemmen. Anderzijds wordt aangegeven dat bij een ouder- en jeugdsteunpunt (voor passend onderwijs) de ouders erop moeten kunnen vertrouwen dat steun los staat van de procedures van het SWV (psychologische veiligheid). Dit vraagt om een eigen afweging van de scholen. Flexibiliteit met en in het buddysysteem lijkt belangrijk om een passende vorm te verkrijgen in verschillende contexten.

De rol van een coördinator is cruciaal. Een coördinator die bekend is met de ondersteuningsmogelijkheden van het samenwerkingsverband en met de scholen

heeft voordelen. Met deze kennis kan de coördinator namelijk tijdens de training buddy's goed informeren over het samenwerkingsverband en de coördinator zal flexibel kunnen inspelen op situaties rond matching en op contexten van scholen. Aan de andere kant vraagt het van de coördinator die bekend is met het reilen en zeilen van het SWV en de scholen, dat zij zorgvuldig omgaat met verschillende perspectieven van scholen, buddy's en vraagouders. Dit vraagt een meerzijdig partijdige grondhouding, voor zover mogelijk. De coördinator brengt vanuit een neutrale positie de verschillende perspectieven samen. Het samenwerkingsverband moet zich bij de keuze voor een afhankelijke coördinator realiseren dat bij een mogelijk conflict tussen bijvoorbeeld buddy en de coördinator de constructieve samenwerking met de school en de vraagouder mogelijk in het gedrang komt. Het samenwerkingsverband moet dan ook nagaan hoe in deze situatie nog steeds recht gedaan kan worden aan de verschillende perspectieven.

Nadat de buddy's klaar waren met de training konden ze gekoppeld worden. Het daadwerkelijk matchen van buddy's aan vraagouders kwam echter veel trager op gang dan van tevoren gedacht. Uiteindelijk zijn twee ouders tijdens de looptijd van dit ontwerponderzoek gekoppeld. Naast de twee buddy's kon maar één vraagouder bevraagd worden op ervaringen. Hoewel er aan het einde van de looptijd nog twee koppelingen hebben plaatsgevonden, konden die resultaten niet meer meegenomen worden in het onderzoek.

Omwille van de tijd zijn alleen de ervaringen van gekoppelde buddy's bevraagd. Het onderzoek was meer valide geweest als ook met de overige getrainde buddy's een interview had plaatsgevonden.

Slotwoord

In een recent artikel in de Trouw (Hilhorst & Hoekstra, 2023) wordt aangegeven dat de behoefte aan jeugdhulp van het kind het gevolg kan zijn van problemen bij de ouders. Er wordt geconcludeerd dat je kinderen kunt helpen door de ouders. Dit sluit mooi aan bij de ervaringen met de buddypilot. Hoewel het een beperkte studie betreft, lijken de eerste bevindingen te ondersteunen dat het inzetten van informele steun doorwerkt in de ouder-kindrelatie. SWV Driegang streeft ernaar om samen met leerkracht, ouders en leerling groeiruimte van kinderen te realiseren. De inzet van ervaringskennis van buddy's kan daaraan bijdragen.

Literatuurlijst

Dekker, W., Lam, E., & Aanen, E. J. (2022). *Buddy draagt bij aan goede samenwerking met school. Onderzoek naar de meerwaarde van een buddysysteem voor ouders van een kind met een ontwikkelingsopgave*. Balans en Christelijke Hogeschool Ede.

Denyer, D., Tranfield, D., & Van Aken, J. E. (2008). Developing design propositions through research synthesis. *Organization studies*, 29(3), pp. 393-413.

De Roos, M., Bucx, F., & Van den Berg, E. (2021, 9 juni). Ouders hebben er soms moeite mee om hulp te vragen aan hun informele netwerk. *Sociale vraagstukken*. Geraadpleegd op 13 december 2023, van <https://www.socialevraagstukken.nl/ouders-hebben-er-soms-moeite-mee-om-hulp-te-vragen-aan-hun-informele-netwerk>

Hilhorst, P., & Hoekstra, I. (2023, 16 december). Kinderen help je ook via hun ouders. *Trouw*, p.29.

Ince, I., van Yperen, T., & Valkestijn, M. (2018). *Top tien beschermende factoren voor een positieve ontwikkeling van jeugdigen*. Nederlands Jeugdinstituut.

Kesselring, M. C., Schouten, M. A., Horjus, B., & De Winter, M. (2010). *Allemaal Opvoeders, webpublicatie 2: Voorlopige resultaten van de meting onder ouders uit de pilotgemeenten*. Geraadpleegd op 25 oktober 2023, van <http://www.allemaalopvoeders.nl>

Ledoux, G., & Waslander, S. (met Eimers, T.). (2020). *Evaluatie passend onderwijs. Eindrapport. Kohnstamm Instituut*.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2020). *Verbeteraanpak passend onderwijs en route naar inclusiever onderwijs*.

Slob, A. (2020, 4 november). Evaluatie en verbeteraanpak passend onderwijs. [Kamerbrief]. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/11/04/kamerbriefevaluatie-en-verbeteraanpak-passend-onderwijs>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2021). *Leidraad voor samenwerkingverbanden passend onderwijs. Samen bouwen aan ouder- en jeugdsteunpunten. Geraadpleegd op 13 februari 2024*, Leidraad voor opzetten van ouder- en jeugdsteunpunten - Steunpunt Passend Onderwijs (steunpuntpassendonderwijs-povo.nl)

Ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap (2020). *Beleidsnota evaluatie passend onderwijs november 2020 passend onderwijs*. Geraadpleegd op 8 mei 2023, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/11/04/bijlage-2-beleidsnota-evaluatie-passend-onderwijs>

Pameijer, N. (2021). *Met plezier naar school*. Pica.

Steunpunt Passend Onderwijs (2022). Handreiking Hoe betrek ik jeugdigen bij de opzet van het ouder- en jeugdsteunpunt passend onderwijs? Geraadpleegd op 3 maart 2023, van <http://steunpuntpassendonderwijs-povo.nl>

Van Aken, J., & Andriessen, D. (2011). *Handboek ontwerpgericht wetenschappelijk onderzoek. Wetenschap met effect*. Boom.

Bijlage 1: Methode

Voor de uitvoering van deze pilot is gekozen voor een ontwerpgericht onderzoek (Van Aken & Andriessen, 2011).

Ontwerp

Er is onderzoekend getest en ontworpen. Vier processen stonden centraal:

1. Het implementeren van een buddytraject binnen SWV Driegang ter ondersteuning van ouders, *vanuit een ouder- en jeugdsteunpunt*.
2. Tijdens de implementatie van een buddytraject binnen SWV Driegang is een training ontwikkeld om ouders die als buddy worden ingezet te informeren en ondersteunen. Deze training is deels gebaseerd op ervaringen uit het eerdere onderzoek (Dekker et al., 2022). Op basis van ervaringen van trainers en deelnemers is deze training en implementatie doorontwikkeld.
3. De procedure en ervaringen rondom het opstarten en implementeren van de inzet van buddy's binnen de schoolcontext is onderzoeksmatig gevolgd om na te gaan in hoeverre de inzet van buddy's ook bijdraagt aan de ondersteuning van vraagouders en uiteindelijk de ontwikkeling van het kind.
4. Het ontwikkelen van tools die ondersteunend zijn voor de implementatie van een buddytraject binnen de schoolcontext. Deze tools zijn gericht op verschillende doelgroepen: de buddy, de schoolleider en coördinator en de vraagouder.

Volgens CIMO-logica zijn de contouren van het onderzoek uitgewerkt. CIMO is een manier om (onderzoeks)situaties in kaart te brengen en te vergelijken en is een afkorting voor de letters Context, Intervention(s), Mechanism(s) en Outcome. Van Aken & Andriessen (2011) omschrijven dit als volgt: voor dit probleem in context (C), kun je deze interventie (I) toepassen, die door deze mechanismen (M) voor dit resultaat (O) zorgt.

Uitgewerkt voor deze pilot: Uit de evaluatie Passend Onderwijs is gebleken dat ongeveer een kwart van de ouders niet tevreden is met passend onderwijs (Ledoux & Waslander, 2020). De (goede) communicatie en relatie tussen school en ouders en leerling is de kern van goed onderwijs voor ouders. Uit het onderzoek van Dekker et al. (2022) zijn aanwijzingen dat het werken met een buddysysteem meerwaarde oplevert voor de samenwerking tussen school en ouders (C). Een buddysysteem, waarbij vraagouders met een kind met een extra ondersteuningsbehoefte ondersteund worden door ouders met ervaring hiermee, kan een laagdrempelige en preventieve manier zijn om ouders te helpen om zich te laten horen binnen het schoolsysteem (I).

Door vraagouders te ondersteunen (door een luisterend oor te bieden, te informeren of een gesprek samen voor te bereiden), weten ze op welke plek ze hulp kunnen ontvangen, worden ze zelfverzekerder en krijgen ze meer zelfvertrouwen (M). Hierdoor wordt op een constructieve manier bijgedragen aan de ondersteuning van ouders (een van de pijlers van een ouder- en jeugdsteunpunt) en indirect aan de ontwikkeling van het kind (O).

Bij de toepassing gaat het bij ontwerp op basis van CIMO “*vaak om een uitgebreid leerproces in plaats van de eenvoudige uitvoering van een eenvoudige regel*” (Denyer et al., 2008, p. 396). Omdat tijdens de pilot uiteindelijk maar vier buddytrajecten zijn opgestart, waarvan twee geëvalueerd, is van een uitgebreid leerproces geen sprake. Wel kunnen er op basis van deze casestudy's principes naar voren gebracht worden, die andere scholen met trajecten rondom de inzet van buddy's verder kunnen ondersteunen. Deze pilot wordt gezien als de eerste toepassing (loop) van het ontwerp. Na deze evaluatie kan met de aanpassingen van de verschillende fases en de inzichten op de deelvragen een tweede toepassing worden uitgezet.

Voor het onderzoeksmatig volgen van de buddypilot zijn in samenspraak met de betrokkenen voorafgaand aan de pilot de volgende vragen geformuleerd:

Onderzoeksvraag

Op welke manier kan SWV Passend Onderwijs Driegang komen tot een adequate inrichting van een buddysysteem binnen het ouder- en jeugdsteunpunt (OJS), met het oog op de ontwikkeling van het kind?

Deelvragen:

1. Wat is de missie/visie van SWV Passend Onderwijs Driegang met betrekking tot de samenwerking met ouders (met het oog op de ontwikkeling van het kind)?
2. Hoe leidt het inzetten van buddy's tot een constructieve samenwerking tussen school en ouders (leerkracht/ib'er - ouders)?
3. In hoeverre voorziet de begeleiding (screening, training, intervisie, tussentijdse consulten) in de behoeften van de buddy's?
4. Wat zijn de werkzame factoren van de inzet van een buddysysteem voor (de ontwikkeling van) het kind?

Doelstelling

Ter ondersteuning van de ontwikkeling van het kind komen tot een adequate inrichting van een buddysysteem binnen het ouder- en jeugdsteunpunt (OJS), zodat ervaringsdeskundige ouders in het samenwerkingsverband Passend Onderwijs Driegang als buddy voor ouders kunnen worden benut.

Onderzoekscontext

Dit onderzoek vond plaats binnen Samenwerkingsverband Driegang (SWV Driegang). 92 scholen zijn onderdeel van dit samenwerkingsverband: 87 basisscholen, 3 scholen voor speciaal basisonderwijs en 2 scholen voor speciaal onderwijs. Het merendeel van de scholen ligt in het zuiden van Zuid-Holland, maar een aantal scholen ligt in de provincies Gelderland en Noord-Brabant.

Organisatiestructuur van het onderzoek

Tabel 1 *Direct betrokkenen*

Wie	Rol
Noëlle Pameijer, kinder- en jeugdpsycholoog, trainer	Ontwerp training, uitvoer en evaluatie training. Klankbord vanuit rol expert ouderbetrokkenheid.
Afke Persoon, schoolpsycholoog SWV Driegang	Ontwerp training, uitvoer en evaluatie training. Coördinerende rol m.b.t. implementatie buddysysteem binnen het schoolsysteem.
Ellen Aanen, docent - onderzoeker CHE	Ontwerp training. Onderzoeker: evaluatie training en uitvoering inzet van buddy's. Valorisatie opbrengsten.
Jeanet Oosterhuis-Stoit - onderzoeker CHE	Onderzoeker: evaluatie training en implementatie. Valorisatie opbrengsten.
Joli Luijckx - Oudervereniging Balans	Klankbord vanuit expertrol met het werken met buddy's.

Tabel 2 Overige betrokkenen

Henric Bezemer	Directeur-bestuurder samenwerkingsverband Driegang. Het SWV is bezig met de ontwikkeling van een ouder- en jeugdsteunpunt. Henric is als belanghebbende als klankbord betrokken.
Wim Dekker	Lector Informele Netwerken en laatmoderniteit (CHE-Social Work). Hij geeft vanuit deze functie onder andere leiding aan de Werkplaats Sociaal Domein Gelderse Vallei. Ervaringen en opbrengsten vanuit deze pilot hopen we ook binnen de omgeving van Ede te verspreiden. Wim is als klankbord en adviseur betrokken.
Gert-Jan Veerman	Lector Samen Divers (CHE- Leraar Basisonderwijs) is als klankbord en adviseur betrokken bij het onderzoek.

Algemene informatie opzet implementatie en training

Het ontwerp van het implementatietraject en de training is in verschillende fases verdeeld. In bijlage 2 staat een uitgewerkte tabel rondom de opzet van de training. In tabel 3 wordt een deel van de informatie weergegeven.

Tabel 3

Fase	Doel	Aanpak
Fase 1: Screening	Werving en intakegesprek met mogelijke buddy's, uitlopend op selectie voor deelname van de training.	Ouderavond over passend onderwijs met workshop. Via ambulante begeleiders op basis van ervaring mogelijk geschikte buddy's selecteren. Opname van ouderavond beschikbaar voor geïnteresseerden. OPR/lijn met MR informeren.
Fase 2: Training	Twee bijeenkomsten gericht op het voorbereiden van buddy's op rol door versterken vereiste attitude, kennis en vaardigheden.	Aan de hand van het boek Met plezier naar School (Pameijer, 2021) zijn twee avonden ontworpen.
Fase 3: Matching en Implementatie	Afstemming en matching. Implementatie buddy's.	Gesprek met buddy over mogelijke inzet. Matching met vraagouders door aanbod van ondersteuning tijdens buddytraject.
Fase 4: Evaluatie	Succesfactoren, valkuilen en aanbevelingen verzamelen m.b.t. buddysysteem in OJS.	Interviews met buddy's die actief zijn geweest met ouderondersteuning. Interviews met ib'er(s). Interview met vraagouders die door een buddy zijn ondersteund. Interview coördinator en directeur-bestuurder Driegang.

Algemene informatie opzet Onderzoek

Het onderzoek is gekoppeld aan de fases van de training. In bijlage 2 staat een uitgewerkte tabel rondom de opzet van het onderzoek. In tabel 4 wordt een deel van de informatie weergegeven.

Tabel 4 Overzicht van de fases van onderzoek

Fase	Doel	Aanpak
Fase 1: Screening	Inzicht krijgen welke wijze van werving leidt tot deelname aan de training. Inzicht krijgen in hoeverre de screening de verwachtingen en matching ondersteunt.	Vragenlijst wervingsprocedure voor coördinator. Interview met coördinator.
Fase 2: Training	Inzicht verkrijgen in de succesfactoren en belemmerende factoren van (de opzet van) de training. (Hoe sluit je beste aan bij de behoefte/vragen van de potentiële buddy's.)	Interview met de trainers (2x). Focusinterview met klankbordleden, trainers en coördinator. Competentievragenlijst voor buddy's.
Fase 3: Matching en Implementatie	Verwachtingen buddy's nagaan. In kaart brengen vragen vraagouders. Inzicht in matching buddy – vraagouders. Inzicht in benodigde steun van buddy's tijdens een traject van ondersteuning van een vraagouder (soort en door wie). Inzicht krijgen in proces van traject buddy – vraagouder.	Interview met klankbord-lid. Interview met directeur-bestuurder en coördinator. Competentievragenlijst voor buddy's (bijlage 7).
Fase 4: Evaluatie	Succesfactoren, valkuilen en aanbevelingen verzamelen m.b.t. buddysysteem in OJS.	Interviews met buddy's die actief zijn geweest met ouderondersteuning. Interviews met ib'er(s). Interview vraagouders die door een buddy zijn ondersteund (zie onderzoek). Interview met coördinator en directeur-bestuurder.

Selectie respondenten

Buddy's zijn via een uitgebreide procedure geselecteerd. Tijdens een algemene ouderavond van SWV Driegang is onder andere een workshop georganiseerd over (het belang van) de inzet van buddy's binnen de school. Ouders werden door middel van de volgende tekst uitgenodigd om deel te nemen aan deze workshop:

- Wordt u enthousiast van onderwijs?
- Vindt u een goede samenwerking tussen ouders en school belangrijk?
- Wilt u als ouder meedenken met andere ouders die vragen hebben over onderwijs?
- Heeft u kennis en ervaringen waarmee u andere ouders ook zou kunnen helpen?
- Heeft u tijd om zo nu en dan andere ouders te ondersteunen?

Daarnaast is op de website van SWV Driegang informatie geplaatst over de pilot, met als doel om uiteindelijk drie tot tien buddy's te kunnen trainen. Door de inzet van de ambulant begeleiders hebben zeven ouders zich aangemeld als buddy. Eén ouder is door de schoolleider gevraagd of ze geïnteresseerd was om deel te nemen. In totaal hebben tien ouders aangemeld voor de buddypilot. Met deze tien ouders is een intakegesprek gevoerd door de coördinator. Na aanmelding heeft een individueel gesprek plaats gevonden aan de hand van een intakeformulier (bijlage 3). Dit gesprek was gericht op een korte kennismaking en het afstemmen van verwachtingen. De intakegesprekken duurde een half uur tot maximaal één uur. Bij één potentiële buddy duurde het gesprek ruim een uur omdat de ouder veel te vertellen had. Na afloop van het gesprek is in afstemming met de potentiële buddy besproken in hoeverre deelname aan de training en de verdere pilot haalbaar is. Daarvoor is gebruik gemaakt van de volgende opties:

1. Kan door naar de buddytraining.
2. Kan door naar de buddytraining, maar er is twijfel. Bijvoorbeeld n.a.v. een observatie dat emoties mogelijk nog onvoldoende verwerkt zijn, of enige moeite met neutraliteit/professionele nabijheid/afstand t.o.v. de vraagouder.
3. Is nog niet zover met het eigen proces. Het is belangrijk dat de buddy's de eigen ervaringen voldoende hebben verwerkt om het eigen proces niet te verwarren met de ervaringen van de ouders die ze gaan ondersteunen.
4. Krijgt het advies niet te starten. Bijvoorbeeld vanwege de inschatting dat de ervaringsdeskundige ouder niet voldoende vaardigheden om in twee trainingen en intervisie aan de slag te kunnen.
5. Gaat niet door vanwege praktische punten (alleen op eigen school, tijd, ...).

Na de intakegesprekken zijn twee ouders niet doorggegaan als buddy vanwege privéomstandigheden, waardoor er acht ouders (onder wie een echtpaar) als buddy ingezet konden worden.

Na afloop van de training hebben alle ouders aangegeven ook daadwerkelijk als buddy ingezet te willen worden. Redenen om niet deel te nemen aan het vervolg waren tijdgebrek en persoonlijke omstandigheden.

In het resultatenhoofdstuk wordt meer informatie gegeven over de werving, selectie en matching.

Proces ontwerpgerichte training/onderzoek

Tijdens elke fase rondom de implementatie van de buddypilot en de training is er voortdurend overleg geweest tussen ontwerpers/trainers en onderzoekers. De coördinator (tevens trainer) vervulde hierbij een belangrijke rol, omdat zij een brug vormde tussen de verschillende processen die via de scholen in gang gezet moesten worden, de communicatie met de buddy's en het verzamelen van data (meer hierover in het resultatenhoofdstuk). Tijdens het overleg met ontwerpers/trainers en onderzoekers is gesproken over de gewenste aanpak in elke fase, welk materiaal daarvoor noodzakelijk was en ontwikkeld moest worden, de gang van zaken rondom de aanmeldingen en de opzet van de trainingen. Onderzoekers hebben bijgedragen aan het ontwerp van de materialen ten behoeve van het traject (bijvoorbeeld het intakeformulier) en het ontwerp van de trainingsbijeenkomsten. Overleg heeft fysiek, via mail en via Teams plaatsgevonden. Van elk overleg werd een verslag of transcriptie gemaakt en als data toegevoegd aan Atlas.ti. Ook mailwisselingen zijn toegevoegd als data.

Tijdens de trainingsbijeenkomsten is door een onderzoeker door middel van een kijkwijzer (bijlage 4) het verloop van de training en de interactie tussen trainers en deelnemers gevolgd. Deelnemers waren op de hoogte van de rol van de onderzoeker tijdens de training. De observaties werden aangevuld met aantekeningen van de onderzoeker. Na elke trainingsbijeenkomst hebben de buddy's een competentievragenlijst ingevuld (bijlage 7).

Er is met toestemming van de deelnemers een video-opname van de trainingsbijeenkomst gemaakt. Deze opname is gebruikt voor de inhaalbijeenkomst.

Voor vier deelnemers is een online inhaalbijeenkomst georganiseerd omdat ze niet aanwezig waren tijdens de trainingsavond. De coördinator/trainer heeft stukjes van de filmopnamen van de training laten zien en liep de PowerPoint-

presentatie door. De coördinator heeft aan de deelnemer die de inhaalbijeenkomst niet kon bijwonen de PowerPoint toegestuurd en voorgesteld om op een ander moment tijd te reserveren, mocht er behoefte zijn om te reageren of vragen over de inhoud van de presentatie te stellen.

De trainingsbijeenkomsten werden gevolgd door een evaluatie interview met de trainers. Er werd aan de hand van een interviewleidraad gereflecteerd op de inhoud van de training, de interactie tussen de buddy's onderling en met de trainers en op het verloop van de avond. Op deze manier konden belemmerende en bevorderende factoren ten aanzien van de implementatie van het buddysysteem snel in kaart worden gebracht. De interviews duurden ongeveer een uur en vonden via Teams plaats. Het interview is na toestemming van de deelnemers opgenomen. Na transcriptie zijn de data verwerkt en gecodeerd in Atlas.ti.

Na de afronding van de training zijn uiteindelijk twee buddy's rond de zomer 2023 gekoppeld aan een vraagouder. Het verloop van verdere matching en de gemaakte koppelingen zijn vervolgens gevolgd, door middel van twee gesprekken die in het najaar via Teams hebben plaatsgevonden met de directeur-bestuurder en de coördinator. Een derde koppeling heeft plaatsgevonden rond de herfstvakantie 2023.

Looptijd van het onderzoek

De buddypilot is gestart in september 2022 en eindigde in december 2023.

Dataverzameling

Het gebruik van een kwalitatieve methode voor de dataverzameling maakt het voor respondenten mogelijk om gedetailleerd hun ervaringen te kunnen weergeven. Omdat sprake is van een pilot en duidelijk moet worden in hoeverre deze werkwijze bruikbaar is, past deze methode goed bij de aard van het onderzoek.

Procedure interviews

Er zijn diverse interviews afgenomen tijdens de buddypilot. De werkwijze was steeds hetzelfde. Voorafgaand aan het interview is een interviewleidraad opgesteld. Deze interviewleidraad was gericht óf op het proces en/of evaluatie rondom de training en pilot óf direct gerelateerd aan een van de deelvragen.

De semigestructureerde interviews gaven ruimte voor aanvullende en verdiepende vragen. De interviews duurden tussen de drie kwartier en anderhalf uur

(focusinterviews). Aan de start van elk interview is gevraagd om toestemming voor audio-opname. Individuele interviews zijn getranscribeerd aan de hand van Teams en vervolgens nagelopen met behulp van de audio. Voor de transcriptie van focusinterviews is gebruikgemaakt van een transcriptiebureau.

Procedure competentievragenlijst

De zelf ontwikkelde competentievragenlijst is gebaseerd op een lijst van Pameijer (2021): Checklist competenties trainers in het kader van train-de-trainer 'met plezier naar school'. Deze lijst is te vinden in bijlage 7. Het doel van het invullen van deze competentielijst is tweeledig. Allereerst kunnen buddy's zichzelf spiegelen aan de aandachtspunten in deze checklist en bepalen wat ze al beheersen en welke leervragen ze hebben. Doordat ze deze vragenlijst na elke training en gedurende het traject met de vraagouder nogmaals twee keer hebben ingevuld, kunnen ze hun eigen ontwikkeling volgen.

Daarnaast is de competentielijst voor het onderzoek gebruikt om inzicht te krijgen welke competenties en leervragen aandacht moeten krijgen tijdens de training. De vragenlijst bestaat uit acht schaalvragen, met schaal 1 - 10, waarbij de 1 staat voor 'hier zie ik nog veel ontwikkelkansen' en de 10 voor 'deze competentie beheers ik'. De vragenlijst is gericht op kennis, vaardigheden en attitude die van belang zijn voor het werken als een buddy. De vragenlijst heeft daarnaast één schaalvraag met ruimte om een persoonlijk aandachtspunt te formuleren en één open vraag om een eigen leerdoel te formuleren. Omdat er uiteindelijk twee buddy's gekoppeld zijn, waren er te weinig kwantitatieve data om te kunnen analyseren.

Uitwerking per deelvraag

Deelvraag 1: Missie/visie

Om antwoord te krijgen op deelvraag 1: Wat is de missie/visie van SWV Passend Onderwijs Driegang met betrekking tot de samenwerking met ouders (met het oog op de ontwikkeling van het kind? heeft een bescheiden document- en website-analyse plaatsgevonden. Deze analyse was gericht op beschrijvingen met betrekking tot de samenwerking met ouders. Daarnaast is de directeur-bestuurder aan de hand van een topiclijst geïnterviewd. Doel van het interview was vaststellen in hoeverre de buddypilot past binnen de visie van het samenwerkingsverband en in hoeverre de visie aangepast moet worden naar aanleiding van ervaringen met de pilot.

Deelvraag 2: Samenwerking buddy's en school en ouders

Om antwoord te krijgen op de tweede deelvraag: Hoe leidt het inzetten van buddy's tot een constructieve samenwerking tussen school en ouders? is een aantal interviews uitgevoerd: Met de ib'er van een school, de twee buddy's die een vraagouder ondersteunen, de coördinator en demvraagouder.

Deelvraag 3: Ondersteuning van de buddy's

Om antwoord te krijgen op de vraag in hoeverre de begeleiding die geboden is aan de buddy's voldeed aan de behoefte, zijn de twee buddy's die gekoppeld zijn aan een vraagouder bevraagd.

Deelvraag 4: Werkzame factoren voor het kind

Ook voor de beantwoording van de laatste deelvraag: *Wat zijn de werkzame factoren van de inzet van een buddysysteem voor (de ontwikkeling van) het kind?* zijn de ib'er van een school, de twee buddy's die een vraagouder ondersteunen, de coördinator en de vraagouder geïnterviewd.

Data-analyse

Alle kwalitatieve data zijn in Atlas.ti ingevoerd en gecodeerd. Nadat een paar documenten waren gecodeerd, zijn de codes besproken voor de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid. Hierna is het coderingsproces aangescherpt en voortgezet. Er is gestart met open coderen (inductief). Via axiaal coderen zijn codes samengevoegd en ontstonden categorieën die uiteindelijk leidden tot een aantal kerncodes. Dit proces werd afgewisseld met een deductieve werkwijze waarbij de deelvragen sturend waren voor het ophalen van kennis. Uiteindelijk zijn er overkoepelende codes opgesteld voor onder andere de rol van de coördinator, kwalificatie en selectie van de buddy's, inrichten buddysysteem en buddytraining, werving buddy's, onderscheid buddy - professional, werving buddy's, competenties buddy, gespreksvaardigheden buddy, inhoud rol buddy, training en trainervaardigheden.

Ethische aspecten

Alle buddy's namen vrijwillig deel en hebben een 'informed consent' ondertekend. Tijdens interviews is steeds toestemming gevraagd aan deelnemers voor opname. De data zijn geanonimiseerd en opgeslagen binnen de Teamsomgeving van de CHE. Buddy's die deelnamen aan de training hebben toestemming verleend voor de video-opname.

Bijlage 2: Opzet training en implementatie

Fase	Fase 1 Screening	Fase 1 Screening	Fase 2 Training	Fase 2 Training	Fase 3 Afstemming en matching	Fase 3 Implementatie	Fase 3 Implementatie	Fase 3 Implementatie	Fase 4 Evaluatie training
	Werving	Intake	Bijeenkomst 1	Bijeenkomst 2		Intervisie	Intervisie	Intervisie	Afsluiting pilot
						Tussentijdse individuele vragen			
Doel	Potentiële buddy's enthousiasmeren. Verduidelijken hoe ouders het onderwijs kunnen ondersteunen.	3-10 ouders nemen deel aan training als buddy, Driegang kan hen inzetten na deze gesprekken (ontmoeting en selectie).	Buddy's voorbereiden op rol door versterken vereiste attitude, kennis en vaardigheden.	Buddy's voorbereiden op rol door versterken attitude, kennis en vaardigheden.	Verwachtingen buddy's nagaan. Inventariseren vragen vraagouders. Matching buddy – vraagouders tot stand brengen.	Ondersteunen van buddy tijdens het proces van ondersteuning van vraagouder. Nagaan of matching naar tevredenheid verloopt (uitstapmogelijkheid). Tussentijdse feedback van buddy, school en ouders: wat verloopt al naar tevredenheid/wens en wat kan nog beter.			Succesfactoren, valkuilen en aanbevelingen verzamelen m.b.t. buddysysteem in OJS.
Werkwijze	Ouderavond over passend onderwijs met workshop 1-11. Via AB-ers (en scholen?) op basis van ervaring mogelijk geschikte buddy's. Opname beschikbaar van ouderavond voor geïnteresseerden. OPR/lijn met MR.	Gesprek aan de hand van vragenlijst met het doel, de wensen en verwachtingen af te stemmen en ouders voor de buddy training te selecteren (uitstapmogelijkheid 1).	Woensdag 2,5 uur Training deel 1 A.d.h.v. Met plezier naar school. Feedback aan deelnemers vragen en meenemen voor bijstellen bijeenkomst 2 (uitstapmogelijkheid 2). Inhoud: Kennis passend onderwijs en rol SWV Driegang, belang ouderbetrokkenheid, hoe kunnen ouders onderwijs aan hun kind ondersteunen?	Woensdag 2,5 uur Training deel 2 A.d.h.v. Met plezier naar school. (uitstapmogelijkheid 3). Inhoud: 10 aandachtspunten communicatie en 6 stappen overleg school-ouders-buddy.	Gesprek met buddy over vervolg. Matching door Afke en Ib'er.	Koffiemoment van 1,5 uur o.b.v. vragen (of o.b.v. thema's) (Behoeftte aan training en intervisie, Van Hoorn, e.a. 2020.) Tussentijdse feedback momenten (monitoring, doel = tijdig bijsturen als nodig), vanuit buddy's, vraagouders en school: wat gaat er allemaal al goed en wat kan nog beter?			Door middel van onderzoek (zie tabel hieronder). Terugkoppeling naar school/OPR/BALANS/OJS.

Bijlage 2: Opzet training en implementatie (vervolg)

Fase	Fase 1 Screening	Fase 1 Screening	Fase 2 Training	Fase 2 Training	Fase 3 Afstemming en matching	Fase 3 Implementatie	Fase 3 Implementatie	Fase 3 Implementatie	Fase 4 Evaluatie training
	Werving	Intake	Bijeenkomst 1	Bijeenkomst 2		Intervisie	Intervisie	Intervisie	Afsluiting pilot
						Tussentijdse individuele vragen			
Opbrengst	Aanmeldingen voor intake buddytraject.	Gespreksprotocol intake.	Opzet training dag 1	Opzet training dag 2	Koppeling buddy – vraagouder.	Inventarisatie vraagstukken buddy's en aandachts- punten voor bijstelling training.			Opbrengst: Bijgestelde screening: (functieomschrijving, profiel en intakeprotocol). Bijgestelde training. Bijgesteld ondersteunings- traject. Toolbox. Artikel. Eventueel podcast.

[1] Deze opzet is wat we beogen, maar (kleine) veranderingen zijn mogelijk doordat het een pilotstudie betreft.

Bijlage 3: Intakeformulier

Eerste gesprek met de geïnteresseerde ervaringsdeskundige ouder

(Screening, fase 1, v 29-10-22)

Duur: half uur (online of fysiek)
Doelen: kennismaking, uitwisselen verwachtingen en advies m.b.t. starten training
Kader: profiel buddy

- Ben jij vader/moeder van een kind op de basisschool die 'wat extra's' nodig had/heeft?
- Vind je een goede samenwerking tussen ouders en school belangrijk?
- Wil je als ouder meedenken met andere ouders die vragen hebben over passend onderwijs?
- Heb je tijd om zo nu en dan een andere ouder te ondersteunen?

Gesprekspunten:

- Kennismaking: kan je wat over jezelf vertellen en over je ervaringen met je zoon/dochter in het onderwijs?
- Motivatie: waarom wil je graag andere ouders ondersteunen? Wat denk je dat een buddy kan opleveren? (Voor de vraag-ouder, voor de school)
- Samenwerking met school: wat vind je hierbij belangrijk? Hoe kijk je tegen samenwerking met school aan? Wat is er nodig als er spanningen ontstaan?
- Visie op rol als buddy: welke rol als buddy zie je voor jezelf? (bv. meedenken ouder, mee naar school, ed.).
- Met welke ervaring en/of kennis kan je andere ouders ondersteunen (denk ook aan communicatieve vaardigheden)?
- Wat zal voor jou als buddy makkelijk zijn? Waar ligt een twijfel of uitdaging?

- Beschikbaarheid: hoeveel tijd heb je om trainingen en de intervisie te volgen en vraagouders te helpen? Dit gaat ook over in praktische zaken: welk tijdstip op de dag, online of fysiek? Rekening houden met andere kinderen.
- Praktische wensen: juist op eigen school, andere school? Beschikbaarheid auto? Welke omgeving? Andere zaken? (Dan komt als antwoord: 'graag een ouder die het geloof respecteert, hoeft niet van dezelfde religie te zijn maar daar wel respectvol over is of het antwoord komt: liever niet een ouder die heel 'volks' is... wel iemand die ook naar zichzelf kan kijken of daarvoor open staat.)

Advies:

De ouder met ervaring

- kan door naar de buddytraining
- kan door naar de buddytraining, maar er is twijfel. (Bijvoorbeeld n.a.v. een observatie tijdens het gesprek: ik zie dat je emotioneel wordt, is het een idee dat we in de training aan de slag gaan met wat je doet als je emotioneel wordt? Vasthouden neutraliteit (expert/klankbord).)
- is nog niet zover met het eigen proces (Het is belangrijk dat de buddy's de eigen ervaringen voldoende hebben verwerkt om het eigen proces niet te verwarren met de ervaringen van de ouders die ze gaan ondersteunen).
- krijgt het advies niet te starten. Bijvoorbeeld vanwege de inschatting dat de ervaringsdeskundige ouder niet voldoende heeft aan twee trainingen en intervisie.

Bijlage 4: Kijkwijzer buddy training

1. TRAINING/Opzet

Observaties t.a.v. organisatie, huiswerk, start, verloop, afronding, werkvormen die wel of niet goed aansluiten bij de groep en de benodigde tijd,...

2. TRAINING/Inhoud

Observaties die te maken hebben met de aansluiting van de inhoud van de training, op de doelen en behoeften van de buddy's; wat is onduidelijk, wat roept enthousiasme op; in hoeverre de theorie van 'Met plezier naar school' houvast biedt in de communicatie tussen school-ouders-buddy. Biedt het hen een gezamenlijke taal en hetzelfde streven? Wat helpt wel en niet?

3. TRAINERS/Interactie

Observaties m.b.t. de interactie tussen trainers en buddy's en tussen buddy's onderling: wat nodigt reacties uit, wat enthousiasmeert, ...

4. BUDDY/Attitude

Observaties t.a.v. de houding van de buddy's tijdens de training: open, kritisch, enthousiast, afwachtend, onzeker,....

5. BUDDY/Vragen

Observaties t.a.v. de vragen die gesteld worden: praktisch, gericht op verschillen-de zorgbehoeften vraagouders, gericht op eigen rol als buddy,

6. OVERIGE OBSERVATIES

Observatie voor ontwerptraining en ondersteuning buddy's, die niet onder bovenstaande categorieën weg te schrijven zijn.

BUDDYPILOT

Workshop op een ouderinformatieavond

\$ start met ouderbuddy's! Om nog meer ouders te steunen, wil de school ervaring opdoen met het inzetten van ouderbuddy's.

- Wordt u enthousiast van onderwijs?
- Vindt u een goede samenwerking tussen ouders en school belangrijk?
- Wilt u als ouder meedenken met andere ouders die vragen hebben over onderwijs?
- Heeft u kennis en ervaringen waarmee u andere ouders ook zou kunnen helpen?
- Heeft u tijd om zo nu en dan andere ouders te ondersteunen?

Heeft u meer dan 3x 'ja' geantwoord, dan is de workshop over het opleiden van ouderbuddy's misschien wel iets voor u.

Wilt u vooraf meer weten? Lees dan alvast eens dit projectplan.

Bijlage 6: Voorbeeld tool Folder ouderbuddy

Bijlage 7: Checklist competenties buddy's

Buddy's aan het werk

Als buddy spiegel je jezelf aan de aandachtspunten in deze checklist. Je kunt niet aan alle onderdelen voldoen, dat is niet realistisch. De twee trainingsbijeenkomsten voor buddy's en de koffiemomenten (interview) richten zich op het versterken/ontwikkelen van deze competenties n.a.v. je eigen aandachtspunten en leervragen. Bekijk de competenties: wat heb/kun je al, waar wil je nog aan werken en hoe? Schaal de verschillende competenties in op de schaal van 1 - 10, waarbij de 1 staat voor 'hier zie ik nog veel ontwikkelkansen' en de 10 voor 'deze competentie beheers ik'. Nadat je de checklist hebt ingevuld, vragen we je om een persoonlijk doel te kiezen waar je aan gaat werken.

Competenties (kennis, vaardigheden en attitude)	Datum:
1. Ik ken de inhoud van het boek 'Met plezier naar school!' en sta (in grote lijnen) achter de wenselijke werk- wijze zoals beschreven.	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
2a. Ik weet waarom ouderbetrokkenheid belangrijk is.	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
2b. Ik ken de 10 aandachtspunten.	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
2c. Ik pas deze toe tijdens gesprekken met school en ouder.	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
3. Ik ken de 6 stappen van een multi disciplinair overleg (MDO).	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
4. Mijn basishouding is: we leren van en met elkaar. Als buddyvraag ik feedback van trainers/andere buddy's/vraagouders/school.	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Competenties (kennis, vaardigheden en attitude)	Datum:
5. Ik benut eigen ervaringen rondom passend onderwijs om mogelijkheden en kansen te bespreken.	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
6. Ik kan mogelijke weerstanden ombuigen.	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
7. Ik kan verschillende gesprekstechnieken toepassen, die het plezier in de samenwerking tussen school en ouders versterken.	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
8. Ik kan de balans bewaken tussen: 8a. school en ouders (ik spreek vertrouwen in beide uit en kies geen partij); 8b. mijn emoties als buddy en dat wat de ouders/school nodig hebben om de doelen van de samenwerking/het gesprek te halen.	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
9. Daarnaast vind ik belangrijk	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
10. Jouw doel: heb je aan een persoonlijk doel gewerkt tijdens ondersteuning van vraagouders? Zo ja, welk? Wat is helpend geweest om aan dat doel te werken?*	

** Tijdens de training is deze vragenlijst ook afgenomen. Hierbij is bij item 10 aan de buddy's gevraagd wat het persoonlijk doel is waar ze aan willen werken na de bijeenkomst en wat ze nodig hebben om dat doel te behalen.*

Deze competentielijst is een bewerking van de Checklist competenties trainers in kader van train-de-trainer 'Met plezier naar school' (november 2021, v3, van N. Pameijer).

Christelijke Hogeschool Ede
Oude Kerkweg 100
6717 JS Ede
0318 696 300
info@che.nl

www.che.nl